

Załącznik 2 do raportu z realizacji Strategii
zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030
Opis najważniejszych działań podejmowanych przez resorty

Opracowano w Departamencie Strategii i Rozwoju
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Spis treści

1. Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich w ramach programów krajowych i regionalnych polityki spójności na lata 2021-2027	4
1.1. Wsparcie w ramach Programów Regionalnych 2021-2027	5
1.2. Wsparcie w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS +) dla mieszkańców obszarów wiejskich w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 (FERS) oraz Programów Regionalnych 2021-2027 (komponent społeczny)	7
1.3. Wsparcie w ramach programów: Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 (FERC) oraz Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020 (POPC)	9
1.4. Wsparcie w ramach programów: Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (FEPW) oraz Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020 (POPW)	10
1.5. Wsparcie w ramach programu: Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021- 2027	12
1.6. Wsparcie w ramach programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027	13
1.7. Działania podejmowane przez MFiPR dot. przyszłości polityki spójności	14
1.8. Wsparcie dla obszarów wiejskich w kontekście wdrażania Krajowej Polityki Miejskiej 2030 (KPM 2030)	15
1.9. Wsparcie dla obszarów wiejskich w kontekście realizacji projektu Centrum Wsparcia Doradczego (CWD)	17
2. Wsparcie rozwoju kontroli jakości żywności.....	19
2.1. Efektywny system nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i jakością handlową żywności, krajowym obrotem produktami rolno-spożywczymi oraz obrotem produktami rolno-spożywczymi importowanymi do Polski	19
3. Wsparcie kształcenia zawodowego na terenach wiejskich	20
3.1. Utworzenie i wsparcie funkcjonowania 120 Branżowych Centrów Umiejętności (BCU), realizujących koncepcję Centrów Doskonałości Zawodowej (CoVEs)	20
3.2. Tworzenie Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji.....	20
4. Rozwój cyfryzacji na terenach wiejskich	21
4.1. E-kompetencje	21
4.2. Kluby Rozwoju Cyfrowego	22
5. Rozwój handlu produktów rolno-spożywczych, mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na terenach wiejskich	23
5.1. Międzynarodowy handel produktów rolno-spożywczych.....	23

5.2.	Rozwój mieszkalnictwa na terenach wiejskich	32
5.3.	Wsparcie przedsiębiorczości	38
6.	Promocja rodzicielstwa.....	41
6.1.	IV otwarty konkurs ofert w zakresie promocji rodziny „Po pierwsze rodzina!” na rok 2023	41
6.2.	Program „Ojcostwo – Przygoda życia”.....	43
6.3.	Program „Kampania społeczna promująca rodzicielstwo zastępcze”	45
7.	Rozwój infrastruktury na terenach wiejskich i transportu produktów rolno-spożywczych.....	46
7.1.	Retencja wodna na obszarach wiejskich	46
7.2.	Współpraca transgraniczna w zakresie transportu produktów rolno-spożywczych	47
7.3.	Rozwój infrastruktury drogowej na obszarach wiejskich.....	48
7.4.	Rozwój infrastruktury sanitarnej na obszarach wiejskich.....	52
7.5.	Rozwój infrastruktury transportowej oraz uzupełnianie „białych plam”	52
7.6.	Rozwój infrastruktury w porcie Gdańsk.....	56
7.7.	Lokalizowanie inwestycji infrastrukturalnych na gleby najmniej produktywne	57
7.8.	Zapobieganie rozprzestrzeniania się ASF	57
8.	Sport i turystyka na terenach wiejskich	58
8.1.	Program „Sport dla Wszystkich”	58
8.2.	Raport na temat podaży turystyki wiejskiej po pandemii COVID-19.....	59
8.3.	Program rozwoju turystyki. Edycja 2024	61
9.	Adaptacja do zmian klimatu na terenach wiejskich	62
9.1.	Fundusz Modernizacyjny	62
9.2.	OZE dla rolnictwa	63
9.3.	Działania na rzecz poprawy jakości powietrza.....	68
9.4.	Doradztwo energetyczne	70
10.	Współpraca w zakresie eksportu produktów rolno-spożywczych	71
10.1	Działania na rzecz sektora rolno-spożywczego w zakresie współpracy z krajami trzecimi oraz dyplomacji ekonomicznej	71

1. Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich w ramach programów krajowych i regionalnych polityki spójności na lata 2021-2027

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej*

Polityka spójności na lata 2021-2027 finansuje realizację celów wynikających z unijnych rozporządzeń na terenie całego kraju i jest adresowana do wszystkich obszarów, w tym obszarów wiejskich. Planowana wartość funduszy europejskich przeznaczonych na wsparcie obszarów wiejskich w ramach programów krajowych i regionalnych polityki spójności w perspektywie finansowej na lata 2021-2027 to co najmniej 10 mld euro. Będzie to wsparcie komplementarne do działań kierowanych do rolników, zawodów rolniczych, produkcji rolnej i infrastruktury gospodarstw rolnych przewidzianych w Planie Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Na podstawie umów zawartych z beneficjentami, szacuje się, że do końca 2024 r. na rozwój obszarów wiejskich i powiązań miasto-wieś Polska przeznaczyła z funduszy europejskich w ramach programów krajowych 19,6 mld złotych, a w ramach programów regionalnych 14,2 mld złotych. Polityka spójności ma istotny wpływ na rozwój obszarów wiejskich w Polsce w wielu aspektach.

Inwestycje, które są realizowane w ramach polityki spójności promują zrównoważony rozwój terytorialny. Oznacza to, że skupiają się na zmniejszaniu nierówności między regionami oraz na wspieraniu obszarów o niższym poziomie rozwoju. Z tego względu obszary wiejskie zyskują możliwość rozwoju w zakresie: innowacji i przedsiębiorczości, infrastruktury, transportu, środowiska, edukacji, opieki zdrowotnej i kultury.

Wsparcie dla obszarów wiejskich przybiera różne formy w zależności od rodzaju działań oraz specyfiki programu. Może mieć postać:

- dedykowanych naborów dla beneficjentów z obszarów wiejskich;
- wyodrębnionych działań;
- preferencji punktowych w ogólnodostępnych konkursach dla beneficjentów lub grup docelowych z obszarów wiejskich;
- instrumentów terytorialnych.

Poprawie sytuacji obszarów wiejskich służą także liniowe projekty regionalne, np. w zakresie infrastruktury drogowej. Poprawiają one dostępność transportową, której brak jest uznawany za jedną z poważniejszych barier rozwojowych dla wsi.

1.1. Wsparcie w ramach Programów Regionalnych 2021-2027

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej*

Projekty współfinansowane ze środków unijnych w ramach programów regionalnych mają istotny wpływ na rozwój obszarów wiejskich i poprawę jakości życia mieszkańców wsi. Ponad 33,5 mld euro, czyli ok. 44% wszystkich środków unijnych z polityki spójności, jest zarządzanych bezpośrednio przez samorządy wojewódzkie w ramach programów regionalnych. Minister Funduszy i Polityki Regionalnej zapisami Kontraktów Programowych zobowiązał poszczególne Zarządy Województw do podjęcia działań mających na celu przeznaczenie na działania związane z rozwojem obszarów wiejskich oraz powiązaniem miasto-wieś możliwie wysokiej kwoty, łącznie na poziomie minimum 5,65 mld euro.

Na podstawie umów zawartych z beneficjentami szacuje się, że w latach 2023-2024 na rozwój obszarów wiejskich i powiązań miasto-wieś Urzędy Marszałkowskie w ramach programów regionalnych przeznaczyły 14,2 mld zł, tj. ok 3,3 mld EUR.

Wsparcie dla obszarów wiejskich w ramach programów regionalnych dotyczy działań rozwojowych w bardzo szerokim zakresie m.in. w obszarze innowacji i przedsiębiorczości, infrastruktury publicznej, transportu, działań środowiskowych, edukacji, opieki zdrowotnej i kultury.

Polityka spójności wspiera i koordynuje zintegrowany rozwój terytorialny realizowany w oparciu o strategię rozwoju terytorialnego lub lokalnego we wszystkich formach przewidzianych w rozporządzeniu ogólnym, tj.: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) oraz Inne Instrumenty Terytorialne (IIT), w tym rewitalizację. Wśród obszarów objętych strategiami znajdują się gminy wiejskie i wiejsko-miejskie.

W okresie programowania 2021-2027 dziesięć województw (kujawsko-pomorskie, lubuskie, małopolskie, podkarpackie, podlaskie, pomorskie, śląskie, świętokrzyskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie) zdecydowało o wdrażaniu RLKS w swoich programach regionalnych. Stanowi to znaczne zwiększenie wykorzystania tego instrumentu w stosunku do poprzedniego okresu programowania, kiedy tylko dwa województwa podjęły decyzję o współfinansowaniu Lokalnych Grup Działania (LGD). Łączna alokacja na RLKS w ramach

EFS+ oraz EFRR to prawie 345 mln EUR. W regionach, które nie zdecydowały się na RLKS, (np. w województwie mazowieckim) Lokalne Grupy Działania często mogą ubiegać się o wsparcie w określonych naborach w ramach programu regionalnego na zasadach ogólnych lub preferencyjnych (np. dedykowane działania lub preferencje punktowe).

Jednocześnie na terenie wszystkich 16 województw wdrażany jest RLKS ze środków EFRROW - w PS WPR na lata 2023-2027 jako interwencja 13.1 LEADER/RLKS. Oznacza to, że oprócz wymienionych wyżej 10 województw wdrażających RLKS w formule wielofunduszowej (wszystkie 3 fundusze, w różnych konfiguracjach: EFRROW, EFS+ i EFRR, pozostałe 6 województw wdraża monofunduszowy RLKS ze środków EFRROW.

Konkurs na wybór lokalnych strategii rozwoju (LSR) ogłoszony został we wszystkich województwach w 2023 roku.

Był to wspólny konkurs dla wszystkich funduszy zaangażowanych we wdrażanie RLKS, czyli EFRROW, EFS+ i EFRR. Konkurs został ogłoszony odrębnie przez każde z 16 województw, także te które nie zdecydowały się na wdrażanie RLKS z udziałem środków polityki spójności, a więc angażujące wyłącznie środki EFRROW. Dokumentacja konkursowa została przygotowana przez MRiRW, w uzgodnieniu z samorządami województw będącymi IZ dla polityki spójności i po zasięgnięciu opinii pozostałych 6 samorządów województw. Także w roku 2023 MRiRW rozpatrywało odwołania od rozstrzygnięć komisji, które w poszczególnych samorządach województw dokonały wyboru LSR.

W efekcie zostało podpisanych 297 umów na wdrażanie LSR (z czego tylko 8 umów dotyczy LGD miejskich). Na obszarze wszystkich 16 województw LGD korzystają z EFRROW w ramach Planu Strategicznego WPR. W 2024 roku na 2861 gmin objętych instrumentem RLKS w całym kraju 1447 były to gminy wiejskie, a 1302 miejsko-wiejskie. W 10 województwach wdrażających wielofunduszowe strategię RLKS, instrument objął 1715 gmin, z czego 817 było wiejskich, a 834 miejsko-wiejskich (w ramach działających na ich obszarach 190 LGD).

Wnioskodawcy z gmin wiejskich i miejsko-wiejskich mogą też starać się o pozyskanie środków polityki spójności w ramach programów regionalnych w oparciu o gminne programy rewitalizacji (GPR). Według danych zebranych od województw na koniec 2024 r. liczba przyjętych GPR wynosiła 366, a pozytywnie zweryfikowanych przez regionalne Instytucje Zarządzające (IZ), jako spełniających wymogi IIT – 209. Wśród wszystkich GPR 123 uchwałyły gminy wiejskie, a 121 gminy miejsko-wiejskie, z czego odpowiednio 66 i 63 programy znalazły się w wykazach prowadzonych przez urzędy marszałkowskie.

łącznie na dofinansowanie projektów wynikających z IIT (w tym na rewitalizację), przeznaczono w programach regionalnych ponad 2,5 mld EUR, z czego szacowana kwota na rewitalizację wynosi ok. 939 mln EUR. W tej kwocie mieszczą się też środki na pożyczki rewitalizacyjne (na wykorzystanie instrumentów finansowych w tej dziedzinie zdecydowały się 4 województwa: lubelskie, mazowieckie, śląskie i wielkopolskie.) Oprócz finansowania bezpośredniego w regionach przewidziano często preferencje dla projektów rewitalizacyjnych lub projektów realizowanych na obszarze rewitalizacji w postaci dodatkowych punktów w kryteriach oceny.

Warto podkreślić, że gminy, które nie są przygotowane na opracowanie GPR, mają w obecnej perspektywie bardziej różnorodne możliwości skorzystania ze wsparcia (m.in. w ramach innych instrumentów terytorialnych, które mogą okazać się lepiej dopasowane do ich potrzeb i nie wymagają opracowywania programu rewitalizacji, co stanowi złożony i wieloetapowy proces).

1.2. Wsparcie w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS +) dla mieszkańców obszarów wiejskich w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 (FERS) oraz Programów Regionalnych 2021-2027 (komponent społeczny)

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej*

W projektach EFS+ wdrażanych w ramach programów regionalnych realizowane jest wsparcie w następującym zakresie:

1. Profilaktyka chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu, rehabilitacji leczniczej ułatwiającej powrót do pracy lub utrzymanie zatrudnienia, a także profilaktyki chorób związanych z miejscem pracy kierowanej do osób pracujących. Wsparciem w tym zakresie zostało objętych łącznie 4 112 osób (brak danych na temat odsetka osób po 50. roku życia objętych wsparciem).
2. Aktywizacja zawodowa, ze wsparcia powiatowych urzędów pracy i ochotniczych hufców pracy skorzystało dotychczas 102 tys. osób (pozostających bez pracy bezrobotnych i biernych zawodowo), z czego 20 tys. to były osoby długotrwale bezrobotne. Wśród tych osób 47 tys. to były osoby młode w wieku 19-29 lat. 4,4 tys. stanowiły osoby z niepełnosprawnością.
3. Zwiększanie aktywności zawodowej kobiet, równość kobiet i mężczyzn, zwalczanie stereotypów związanych z płcią i równowagą między życiem prywatnym i zawodowym.

W działaniach z tego zakresu blisko 1,3 tys. osób zostało objętych wsparciem w zakresie godzenia życia zawodowego z prywatnym, a blisko 1,4 tys. osób w zakresie równości kobiet i mężczyzn. Ze wsparcia skorzystały 924 osoby pozostające bez pracy (bezrobotne lub bierne zawodowo), z czego zdecydowana większość to kobiety. Ponadto kobiety korzystają ze wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej, które świadczą powiatowe urzędy pracy czy ochotnicze hufce pracy. Do tej pory z takiego wsparcia skorzystało 56,8 tys. kobiet pozostających bez pracy. Otrzymały one kompleksową pomoc w znalezieniu zatrudnienia.

4. Aktywizacja zawodowa osób starszych – kompleksowa pomoc w znalezieniu zatrudnienia. Do tej pory z tego wsparcia skorzystało 4616 osób.

5. Asystencja lub opieka - z usług społecznych, w tym asystencji i opieki skorzystało 17,2 tys. osób.

6. Podmioty ekonomii społecznej w ramach projektów Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. OWES udzielają kompleksowego wsparcia dla nowych i istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz wsparcia inkubacyjnego. W ramach wsparcia finansowego udzielają dotacji na stworzenie i utrzymanie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla nowych i istniejących przedsiębiorstw społecznych. Dotychczas objęto wsparciem 2703 podmioty ekonomii społecznej i stworzono 835 nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych.

7. Kształcenie zawodowe - bezpośrednie wsparcie szkół, nauczycieli oraz uczniów. Działania te obejmowały również rozwój doradztwa zawodowego. Główne efekty osiągnięte w omawianym okresie to: 19 974 uczniów i słuchaczy szkół oraz placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem, 8 563 uczniów uczestniczących w stażach uczniowskich oraz 15 188 uczniów objętych doradztwem zawodowym.

8. Wsparcie dla szkół, uczniów oraz nauczycieli. Główne efekty tych działań to: 55 304 uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem oraz 4 915 przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem.

Wsparcie w ramach FERS koncentrowało się na następujących tematach:

9. Kształcenie zawodowe - realizowano działania systemowe mające na celu wzmocnienie kształcenia zawodowego. Obejmowały one m.in. cyfryzację egzaminów zawodowych, rozwój platformy promującej kształcenie zawodowe oraz wspieranie porozumień branżowych, które aktywnie przyczyniają się do dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.

10. Opieka nad dziećmi do lat 3 - realizowany w perspektywie finansowej 2021-2027 program Aktywny Maluch (wcześniej: Maluch+). Program łączy w sobie dofinansowanie krajowe ze środkami z EFS+ w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS) oraz środkami z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). Na ten cel przeznaczono środki w wysokości blisko 6,5 mld zł, co pozwoli na stworzenie ponad 102 tys. nowych miejsc opieki nad najmłodszymi dziećmi oraz dofinansuje funkcjonowanie tych miejsc opieki w początkowym okresie (tj. przez pierwsze 36 miesięcy). W grudniu 2024 r. zakończono proces wnioskowania o wsparcie z programu. Za realizację programu odpowiada MRPiPS.

11. Wykluczenie cyfrowe - Kluby Rozwoju Cyfrowego (KRC). Jest to inicjatywa, która ma na celu przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu poprzez umożliwienie wszystkim chętnym osobom dorosłym zdobycia lub podniesienia podstawowych kompetencji cyfrowych. W latach 2023- 2024 opracowane zostały m.in. „Ramy funkcjonowania KRC w Polsce”, które określiły minimalne wymagania oraz rekomendacje dla prowadzenia KRC. Ponadto został przeprowadzony konkurs dla gmin na utworzenie pierwszych 64 pilotażowych Klubów w całym kraju. Jest to działanie nadzorowane przez Centrum Projektów Polska Cyfrowa jako Instytucję Pośredniczącą w FERS, we współpracy z Ministerstwem Cyfryzacji, które odpowiada za politykę krajową w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych.

1.3. Wsparcie w ramach programów: Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 (FERC) oraz Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020 (POPC)

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej*

W ramach POPC 2014-2020 realizacja większości projektów z zakresu dostępu do szerokopasmowego internetu została zrealizowana przed 2023 r. Łącznie w ramach działania 1.1 – Wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego internetu o wysokich przepustowościach zrealizowano 273 umowy o wartości ponad 8,7 mld zł, w tym 5,4 mld zł dofinansowania ze środków UE.

W ramach aktualnie wdrażanego programu FERC 2021-2027 w działaniu 1.1 - Zwiększenie dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego realizowane są 62 projekty o wartości 2,2 mld zł, w tym 1,2 mld zł dofinansowania ze środków UE. Około 90% z tych środków przeznaczona jest na inwestycje na terenach wiejskich, co daje około 2,0 mld zł ogółem, w tym 1,1 mld zł środków UE na inwestycje objęcia zasięgiem sieci szerokopasmowej punktów adresowych na terenach wiejskich.

Ze względu na specyfikę działań z zakresu rozwoju e-usług w ramach POPC 2014-2020 oraz FERC 2021-2027 wspierane są projekty o oddziaływaniu ogólnokrajowym, których produkty będą mogły być wykorzystywane lokalnie. W ramach POPC 2014-2020 realizacja większości projektów z zakresu rozwoju e-usług została zrealizowana przed 2023 r. Łącznie w ramach działania 2.1 – Wysoka dostępność i jakość e-usług publicznych zrealizowano 56 projektów o wartości ponad 2,8 mld zł, w tym 2,4 mld zł dofinansowania ze środków UE. W ramach aktualnie wdrażanego programu FERC 2021-2027 w działaniu 2.1 - Wysoka jakość i dostępność e-usług publicznych pierwsze umowy podpisano w 2024 roku. Do końca 2024 r. zawarto łącznie 12 umów o dofinansowanie projektów o wartości ogółem 741 mln zł, w tym 591 mln zł ze środków UE.

1.4. Wsparcie w ramach programów: Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (FEPW) oraz Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020 (POPW)

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej*

FEPW 2021-2027

Priorytet 1. Przedsiębiorczość i Innowacje, Działanie 1.1 Platformy startowe dla nowych pomysłów, Działanie 1.2 Automatyzacja i robotyzacja w MŚP, Działanie 1.3 Gospodarka o obiegu zamkniętym w MŚP, Działanie 1.4 Wzornictwo w MŚP oraz Działanie 1.5 Pożyczki na rozwój turystyki. W ramach działań wsparcie przeznaczone jest na interwencje z zakresu kompleksowych programów inkubacji innowacyjnych przedsiębiorstw typu startup w Polsce Wschodniej, kompleksowych projektów MŚP na rzecz automatyzacji i robotyzacji, kompleksowych projektów MŚP na rzecz wdrożenia modelu biznesowego GOZ, kompleksowego wsparcia MŚP w zakresie wykorzystania procesów wzorniczych w celu lepszego dostosowania firm do potrzeb, wymagań i oczekiwań klientów oraz zwiększenia atrakcyjności oferowanych przez nie produktów i usług, fundusz pożyczkowy dla mikro, małych i średnich przedsiębiorców z branży turystycznej i pokrewnych na wdrażanie innowacji produktowych, procesowych, ale również marketingowych lub organizacyjnych. W ramach FEPW premiowane są projekty, których działalność beneficjentów wpisywała się w obszary RIS w tym „Żywność i przemysł rolno-spożywczy” (pośrednie powiązanie z celem szczegółowym SZRWIR 2030 nr 3.2.12. rozwój przedsiębiorczości w kierunku rozwoju lokalnych rynków pracy w małych miastach oraz zwiększania dywersyfikacji działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, w tym m.in. zależnych od rybactwa).

Priorytet 2. Energia i klimat, Działanie 2.1 Dystrybucja energii. W ramach działania wsparcie przeznaczone jest na rozwój inteligentnych sieci elektroenergetycznych (systemów dystrybucyjnych) typu smart grid, w celu zwiększenia możliwości przyłączenia OZE, rozwoju zeroemisyjnego transportu, a także zapewnienia stabilności dostaw energii do odbiorców również na obszarach wiejskich (pośrednie powiązanie z celem szczegółowym SZRWRIr 2030 nr 2.1.9. rozbudowa systemów dystrybucji energii umożliwiających zwiększanie wykorzystania OZE).

Działanie 2.3 Bioróżnorodność. W ramach działania wsparcie przeznaczone jest m.in. w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej i promowania postaw proekologicznych lokalnych społeczności, m.in. przedsiębiorców, lokalnych liderów, dzieci i młodzieży, organizacji społecznych, gospodarczych. (pośrednie powiązanie z celem szczegółowym SZRWRIr 2030 nr 2.5.14. działanie informacyjno-edukacyjne w ramach działań mających na celu ochronę bioróżnorodności i obszarów mokradłowych).

Priorytet 4. Spójna sieć transportowa, Działanie 4.1 Infrastruktura drogowa oraz Działanie 4.2 Ponadregionalna infrastruktura kolejowa. W ramach działań wsparcie przeznaczone jest na poprawę powiązań sieci dróg wojewódzkich z siecią TEN-T oraz ważnymi węzłami logistycznymi, w tym budowa i przebudowa obwodnic, oraz zwiększenie dostępności makroregionu w zakresie infrastruktury kolejowej, w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym, przez inwestycje w infrastrukturę kolejową w sieci TEN-T oraz poza siecią TEN-T, włączając w to odcinki Wschodniej Magistrali Kolejowej (pośrednie powiązanie z celem szczegółowym SZRWRIr 2030 nr 2.1.10. uzupełnianie luk w sieci połączeń (wsi z miejscowościami gminnymi, powiatowymi i wojewódzkimi) drogowych, kolejowych oraz śródlądowych o odpowiedniej jakości, z uwzględnieniem węzłów przesiadkowych).

POPW 2014-2020

Oś Priorytetowa I Przedsiębiorcza Polska Wschodnia, Działanie 1.1 Platformy startowe dla nowych pomysłów, Działanie 1.2 Internacjonalizacja MŚP, Działanie 1.3 Ponadregionalne powiązania kooperacyjne, Poddziałanie 1.3.1 Wdrażanie innowacji przez MŚP, Poddziałanie 1.3.2 Tworzenie sieciowych produktów przez MŚP, Działanie 1.4 Wzór na konkurencję. W ramach działań wsparcie przeznaczone jest na kompleksowe programy inkubacji innowacyjnych przedsiębiorstw typu startup w Polsce Wschodniej oraz kompleksowe wsparcie MŚP w zakresie internacjonalizacji ich aktywności na rynki zewnętrzne, wykorzystania procesów wzorniczych w celu lepszego dostosowania firm do potrzeb, wymagań i oczekiwań klientów, wdrażania innowacji oraz stworzeniu w Polsce Wschodniej innowacyjnych produktów sieciowych, wykorzystujących potencjał i walory makroregionu.

W ramach części działań premiowano projekty, gdzie działalność beneficjentów wpisywała się w obszary RIS w tym „Żywność i przemysł rolno-spożywczy” (pośrednie powiązanie z celem szczegółowym SZRWIR 2030 nr 3.2.12. rozwój przedsiębiorczości w kierunku rozwoju lokalnych rynków pracy w małych miastach oraz zwiększania dywersyfikacji działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, w tym m.in. zależnych od rybactwa).

Oś Priorytetowa II Nowoczesna Infrastruktura Transportowa, Działanie 2.2 Infrastruktura drogowa oraz Oś Priorytetowa III Ponadregionalna Infrastruktura Kolejowa, Działanie 3.1 Infrastruktura kolejowa. W ramach działań wsparcie przeznaczone jest na poprawę dostępności komunikacyjnej ośrodków wojewódzkich przez inwestycje w infrastrukturę drogową, także przez podniesienie dostępności obszarów wiejskich otaczających te ośrodki w relacji ze stolicą regionu, jak i z głównymi krajowymi metropoliami, a także na unowocześnienie i rewitalizację infrastruktury kolejowej, poprawiającej dostęp m.in. obszarów wiejskich do głównych rynków pracy oraz usług publicznych zlokalizowanych w ośrodkach wojewódzkich oraz subregionalnych (pośrednie powiązanie z celem szczegółowym SZRWIR 2030 nr 2.1.10. uzupełnianie luk w sieci połączeń (wsi z miejscowościami gminnymi, powiatowymi i wojewódzkimi) drogowych, kolejowych oraz śródlądowych o odpowiedniej jakości, z uwzględnieniem węzłów przesiadkowych).

1.5. Wsparcie w ramach programu: Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021- 2027

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej*

Zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającym niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (rozporządzenie GBER), pomoc przyznawana w sektorze produkcji podstawowej produktów rolnych jest wyłączona z zakresu stosowania tego rozporządzenia.

Przedsiębiorstwa związane z sektorem rolniczym mogą się ubiegać o wsparcie, jednak nie na projekty związane z produkcją i przetwarzaniem produktów rolnych. Poprzez przetwarzanie produktów rolnych należy rozumieć czynności wykonywane na produkcie rolnym, w wyniku których powstaje produkt będący również produktem rolnym, z wyjątkiem czynności wykonywanych w gospodarstwach, niezbędnych do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży.

W Programie FENG wspierane są projekty, które wpisują się w Krajowe Inteligentne Specjalizacje 2_(KIS 2) – Nowoczesne rolnictwo, leśnictwo i żywność, które mogą wspierać

rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich. Według stanu na 28 lipca 2025 r., w ramach FENG podpisanych zostało 76 umów odnoszących się do KIS 2 na kwotę 2 379 122 010, 23 zł.

Ponadto w ramach FENG realizowane są działania: Umieźdzyndarodowienie MŚP Brandu HUB oraz Promocja marki innowacyjnych MŚP, w ramach, których wspierana jest promocja polskich firm na rynkach zagranicznych również w odniesieniu do sektora spożywczego oraz zielonych technologii. Łącznie dla działania: Promocja Marki Innowacyjnych MŚP, według stanu na 27 lipca 2025 r., podpisano 185 umów na kwotę dofinansowania 64 726 520,09 zł dla wszystkich branż. Z kolei projekt Umieźdzyndarodowienie MŚP - Brand HUB dla sektora spożywczego realizuje Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Budżet przeznaczony na realizację sektorowego programu promocji branży spożywczej wynosi 9 189 850,00 zł. Głównym celem realizacji programu jest prezentacja polskiej oferty produktów rolno-żywnościowych wśród partnerów zagranicznych. Z programu mogą skorzystać wszystkie polskie firmy działające w obszarze sektora spożywczego, poszukujące partnerów zagranicznych.

1.6. Wsparcie w ramach programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej*

W roku 2023 w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej prowadzono prace przygotowawcze, a w 2024 rozpoczęto inicjatywy wsparcia rewitalizacji. Inicjatywy realizowane są w ramach projektu pn. Wsparcie JST w realizacji działań rozwojowych (PTFE.02.01-IZ.00-0008/23) finansowanego w ramach Pomocy Technicznej dla Funduszy Europejskich 2021-2027. Inicjatywy te to:

- Krajowe Centrum Wiedzy o Rewitalizacji i działania informacyjno-promocyjne w zakresie rewitalizacji,
- Projekt pn. Centra Kompetencji ds. Rewitalizacji w Narodowym Instytucie Dziedzictwa,
- Projekt pn. Regiony Rewitalizacji Edycja 3.0.

Krajowe Centrum Wiedzy o Rewitalizacji (www.rewitalizacja.gov.pl) to serwis informacyjno-edukacyjny o rewitalizacji, promujący najlepsze praktyki rewitalizacyjne po 2015 roku. Jego celem jest także promocja i upowszechnianie wyników inicjatyw wsparcia rewitalizacji realizowanych przez MFIPR. W latach 2023-2024 systematycznie zamieszczano artykuły o rewitalizacji, przygotowano miniserię podcastów o rewitalizacji we współpracy z podcastem Urbcast, zorganizowano dwa ogólnopolskie wydarzenia o rewitalizacji.

W 2024 roku zawarta została umowa dotacji dla projektu pn. Centra Kompetencji ds. Rewitalizacji w Narodowym Instytucie Dziedzictwa. Projekt ten obejmuje wsparcie funkcjonowania 8 Centrów Kompetencji ds. Rewitalizacji powołanych w 2020 roku, które zapewnią będą wsparcie doradcze dla gmin i służb konserwatorskich z zakresu dziedzictwa kulturowego i jego znaczenia w procesie rewitalizacji. Na realizację projektu w latach 2024-2028 przeznaczono dotację celową w wysokości 5 mln zł.

W 2024 roku podpisane zostały umowy dotacji z 16 regionami na realizację projektu pn. Regiony Rewitalizacji Edycja 3.0. Na realizację projektu w latach 2024-2028 przeznaczono dotacje celowe w łącznej wysokości 80 mln zł. Projekt obejmuje wsparcie funkcjonowania Zespołów ds. Rewitalizacji działających w każdym regionie, wsparcie edukacyjne i doradcze dla gmin w zakresie rewitalizacji, promocję dobrych praktyk, wsparcie wdrażania gminnych programów rewitalizacji poprzez mikrogranty dla gmin i ich partnerów oraz wsparcie procesu monitorowania rewitalizacji. W 2024 roku działania skierowane bezpośrednio do gmin uruchomione zostały w 13 województwach i obejmowały konferencje, wizyty studyjne, szkolenia dla gmin czy indywidualne wsparcie doradcze. MFiPR nie prowadzi bezpośrednich działań skierowanych do gmin wiejskich czy miejsko-wiejskich (jako beneficjentów czy dotacjobiorców). Bezpośrednie wsparcie gminy wiejskie, miejsko-wiejskie mogą otrzymać na poziomie Urzędów Marszałkowskich lub Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

1.7. Działania podejmowane przez MFiPR dot. przyszłości polityki spójności

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej*

Od 2022 r. MFiPR prowadzi debatę nt. przyszłości polityki spójności na forum krajowym i europejskim z partnerami krajowymi, instytucjami unijnymi, w tym Komisją Europejską i innymi państwami członkowskimi. W latach 2023-2024 prace te zostały zintensyfikowane. Przeprowadzono prace koncepcyjne i dyskusje z partnerami dotyczące stanowiska Rządu w sprawie polityki spójności po 2027 r. W tym celu odbywały się prace grupy ekspertów polskich i międzynarodowych oraz szerszy dialog z przedstawicielami strony samorządowej, partnerów społecznych, gospodarczych i organizacjami pozarządowymi. Wynikiem tych prac były dokumenty koncepcyjne takie jak: TESSA Memorandum: Towards Efficient, Simpler, Strategic Assistance under post-2027 Cohesion Policy oraz Reflections Paper: Cohesion in a policy-based, simpler and impactful MFF. Wyniki dialogu oraz prac koncepcyjnych posłużyły do wypracowania

stanowiska Rządu RP dotyczącego roli spójności i przyszłości polityki spójności po 2027 r. Stanowisko zostało przyjęte przez rząd 3 października 2024 r. Prace te stanowiły również ważny wkład w działania zaplanowane podczas polskiej prezydencji w Radzie UE, podczas której przeprowadzono kluczowe działania w ramach debaty nad przyszłością polityki spójności UE.

1.8. Wsparcie dla obszarów wiejskich w kontekście wdrażania Krajowej Polityki Miejskiej 2030 (KPM 2030)

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej*

Grupa zagadnień dot. relacji transportowych miasto-wieś

Rozwój transportu i mobilności między miastami a obszarami wiejskimi w kontekście KPM 2030 stanowi jeden z kluczowych obszarów działań na rzecz poprawy spójności terytorialnej i jakości życia mieszkańców. KPM 2030 wyraźnie podkreśla potrzebę zacieśniania współpracy między miastami, a otaczającymi je gminami wiejskimi i miejsko-wiejskimi, szczególnie w zakresie transportu publicznego i planowania mobilności, głównie w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych. Zrównoważony rozwój obszarów funkcjonalnych wymaga skoordynowanego podejścia do infrastruktury transportowej, usług przewozowych oraz integracji przestrzennej.

Jednym z pozytywnych elementów realizowanych w ostatnich latach poprzez KPM 2030 jest promowanie zintegrowanego planowania transportowego (poprzez Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej tzw. SUMP-y od ang. *Sustainable Urban Mobility Plan*), w tym rozwijania wspólnych systemów taryfowo-biletowych, wspólnych organizatorów transportu i w konsekwencji lepszej dostępności do usług publicznych. Dokument akcentuje również konieczność wsparcia alternatywnych form mobilności, takich jak transport rowerowy, pieszy oraz „transport na żądanie”, co ma szczególne znaczenie w słabiej zaludnionych gminach wiejskich w pobliżu większych ośrodków miejskich. Szczególne znaczenie ma również rozwój kolei aglomeracyjnej i regionalnej jako elementu spajającego większe miasta z mniejszymi ośrodkami.

Pomimo już zauważalnych pozytywnych zmian, realizacja tych celów napotyka na wiele wyzwań. Wciąż występują znaczne dysproporcje infrastrukturalne – wiele obszarów wiejskich nie ma dostępu do regularnych połączeń transportowych. Dodatkowo, słaba koordynacja

między jednostkami samorządu terytorialnego, brak wspólnych strategii oraz niedobory finansowe utrudniają skuteczną realizację potrzeb w tym zakresie. W niektórych regionach obserwuje się także regres w rozwoju lokalnych linii kolejowych, co ogranicza potencjał transportowy obszarów peryferyjnych, w szczególności gmin wiejskich i miejsko-wiejskich. KPM 2030 buduje ramy i kierunki dla bardziej zrównoważonego i dostępnego systemu mobilności w skali miast i miejskich obszarów funkcjonalnych. Jednak efektywna realizacja tych założeń wymaga wciąż zdecydowanego wsparcia i wzmocnienia mechanizmów współpracy terytorialnej, a także większego zaangażowania samorządów w integrowanie polityk transportowych.

Grupa zagadnień dotyczących dostarczania usług publicznych

KPM 2030 podkreśla znaczenie spójności terytorialnej i równości dostępu do usług jako warunku zrównoważonego rozwoju. W szczególności zwraca uwagę na potrzebę zapewnienia mieszkańcom obszarów wiejskich odpowiedniej jakości i dostępności do usług takich jak edukacja, opieka zdrowotna, opieka społeczna, kultura czy administracja publiczna. W sposób szczególny promowana jest współpraca funkcjonalna między samorządami w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych, co ma sprzyjać lepszemu rozmieszczeniu i dostępności usług publicznych w skali ponadlokalnej. KPM 2030 wskazuje również na konieczność lokalizacji usług w sposób sieciowy i komplementarny, a niekoniecznie centralny – tak, aby dostępność nie była wyłącznie uzależniona od położenia w mieście, lecz także od jakości połączeń i współpracy instytucjonalnej.

Mimo podejmowanych wysiłków, realizacja tych działań w praktyce napotyka bariery. W wielu regionach Polski usługi publiczne na obszarach wiejskich są niedostateczne jakościowo i ilościowo, a mieszkańcy często muszą dojeżdżać do miast, by z nich skorzystać. Brakuje systemowych rozwiązań dla efektywnego świadczenia usług w modelu zdecentralizowanym – np. poprzez mobilne punkty obsługi, zdalny dostęp cyfrowy czy nowoczesne centra usług lokalnych. Nierówności pogłębiają się także w zakresie usług zdrowotnych i edukacyjnych, zwłaszcza w obszarach peryferyjnych i dotkniętych depopulacją. Słusznie dostrzegana jest potrzeba zapewnienia równych szans w dostępie do usług publicznych w relacji miasto–wieś, praktyczna realizacja tych celów wymaga jednak dużego wsparcia systemowego i finansowego. Konieczne jest także budowanie mechanizmów współpracy między samorządami, rozwój usług cyfrowych oraz tworzenie elastycznych modeli świadczenia usług, które uwzględnią specyfikę obszarów wiejskich i ich różnorodne potrzeby. Bez tych działań różnice w jakości życia między miastem a wsią mogą się nadal pogłębiać.

1.9. Wsparcie dla obszarów wiejskich w kontekście realizacji projektu Centrum Wsparcia Doradczego (CWD)

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej*

Projekt CWD w latach 2020-23 był wdrażany przez Fundację Fundusz Współpracy i Związek Miast Polskich. Projekt CWD był jednym z projektów strategicznych nadzorowanych przez MFiPR, który wspierał partnerstwa samorządowe w przygotowywaniu strategii rozwoju oraz wzmacniał sprawność administracyjną samorządów. Projekt ten realizowany w latach 2020-2023 miał charakter doradczy i obejmował swoim działaniem samorządy lokalne (gminne i powiatowe), zajmujące 1/3 terytorium Polski i zamieszkane przez 1/5 ludności kraju. Ideą projektu było wspieranie modelu partnerstwa samorządów lokalnych i współpracy ponadlokalnej ponad granicami administracyjnymi pojedynczych samorządów¹. Od 1 kwietnia 2022 r. do 30 czerwca 2023 r. realizowano drugą edycję CWD pod nazwą CWD Plus, angażującą ponad 700 samorządów lokalnych z 77 partnerstw JST z 16 województw. W skład tych partnerstw weszło prawie 50% samorządów lokalnych z OSI. Ponadto, w ramach projektu organizowano spotkania sieciujące, seminaria i utworzono bazy wiedzy, dzięki którym nastąpiła wymiana wiedzy i doświadczeń nie tylko z partnerstwami samorządowymi uczestniczącymi w projekcie, ale również z samorządem województwa. W celu dokończenia wybranych działań skierowanych do partnerstw, a także w związku z potrzebą kontynuowania sieciowania i wymiany wiedzy podjęto decyzję o przedłużeniu projektu pn. „CWD 2023”. Projekt był realizowany od 1 lipca 2023 r. do 31 grudnia 2023 r.

W ramach CWD 2023, skierowanego do 75 partnerstw JST z 16 województw, zaktualizowano i dostosowywano zapisy strategii do wymogów programów regionalnych, udzielano wsparcia w procesie konsultacji społecznych strategii, wykonano ewaluacje ex-ante (dla partnerstw, które przygotowywały strategię rozwoju ponadlokalnego), wspierano także partnerstwa przy podpisywaniu porozumień z samorządem województwa, jak również w procesie tworzenia Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko. Ponadto zorganizowano dwa Makroregionalne Fora Wymiany Doświadczeń, które dotyczyły rozwoju ponadlokalnego w obszarze energetyki, turystyki, usług społecznych, technologii. Odbyły się także 22 wizyty studyjne, 175 szkoleń i warsztatów, w ramach których przeszkolono łącznie 2 648 osób.

¹ W zapisach ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju wprowadzono możliwość przygotowania przez dowolną grupę jednostek samorządu terytorialnego wspólnej strategii rozwoju – strategii rozwoju ponadlokalnego. Przepisy te mają na celu umożliwienie wspólnego planowania działań rozwojowych.

Efektem realizowanego projektu strategicznego CWD w kontekście przygotowania partnerstw samorządowych do skutecznego wdrażania instrumentów terytorialnych w perspektywie 2021-2027 było wzmocnienie potencjału partnerstw JST (szczególnie tych, które zostały utworzone na potrzeby realizacji instrumentów terytorialnych) do efektywnej współpracy i budowy w pełni partnerskich i zintegrowanych koncepcji rozwoju w postaci strategii terytorialnych lub strategii rozwoju ponadlokalnego, opartych na dokładnej diagnozie sytuacji wewnątrz obszaru i uzupełnionych o projekty wpisujące się w wybrane cele rozwojowe. W ramach doradztwa strategicznego przygotowano 27 strategii partnerstw, w tym:

- 11 strategii rozwoju ponadlokalnego,
- 8 strategii terytorialnych ZIT (w tym 4 z modelem funkcjonalno-przestrzennym),
- 5 strategii terytorialnych IIT (w tym 2 z modelem funkcjonalno-przestrzennym),
- 3 strategie terytorialne ZPT (Zintegrowane Porozumienia Terytorialne – woj. pomorskie).

Doświadczenia procesu doradczego CWD wskazują, że strategię o funkcji ponadlokalnej są cennym i niezwykle przydatnym narzędziem integracji planowania strategicznego i przestrzennego oraz koordynowania rozwoju na poziomie ponadgminnym. Obok możliwości wspólnego rozwiązywania problemów rozwojowych i wykorzystania komplementarnych potencjałów, prace nad strategią stanowią realną płaszczyznę wymiany poglądów i rozwoju współpracy ponad podziałami administracyjnymi. Wspólna praca doradców z władzami samorządowymi oraz pracownikami merytorycznymi JST pogłębiła poziom zrozumienia uwarunkowań, pozwoliła na pełniejszą identyfikację istniejących wyzwań i problemów oraz mobilizację dla osiągnięcia celów i realizacji zakładanych działań.

Projekt przyczynił się do istotnego wsparcia instytucjonalnego partnerstw JST w zakresie wzmocnienia kompetencji liderów i pracowników JST zarówno w obszarach specjalistycznych, jak i umiejętności miękkich. Upowszechnił także zasadność współpracy na obszarach funkcjonalnych.

Na bazie projektu CWD województwo mazowieckie w czerwcu 2024 r. uruchomiło projekt Mazowieckie Centrum Wsparcia Doradczego, który będzie realizowany do kwietnia 2026 r. Jego celem jest wzmocnienie kompetencji JST wchodzących w skład partnerstw samorządowych na terenie Mazowsza poprzez zapewnienie usług doradczych. Wzmacniane będą kompetencje JST do strategicznego zarządzania rozwojem na obszarze sześciu Miejskich Obszarów Funkcjonalnych: Radomia, Płocka, Ostrołęki, Siedlec, Ciechanowa i Żyrardowa. Całkowita wartość projektu wynosi 3 miliony złotych.

Zakres działań projektowych obejmuje: animację zacieśniania współpracy JST w obszar funkcjonalny, wzmocnienie mechanizmów zarządzania strategicznego, wsparcie w przygotowaniu wniosków o dofinansowanie projektów zintegrowanych ujętych w strategiach terytorialnych przeznaczonych do finansowania w ramach Mazowieckich Strukturalnych Inwestycji Terytorialnych, szkolenia i warsztaty dla kadry zaangażowanej w proces wdrożenia strategii terytorialnych/rozwoju ponadlokalnego oraz wymianę doświadczeń między partnerstwami.

Jego realizacja przyczyniała się do osiągania celów SZRWRiR (w szczególności kierunku interwencji II.2 Dostępność wysokiej jakości usług publicznych: w zakresie działań 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 2.2.6; 2.2.13; 2.2.15; 2.2.22 oraz kierunku interwencji III.4 Budowa i rozwój zdolności do współpracy w wymiarze społecznym, i terytorialnym: w zakresie działań 3.4.2; 3.4.5).

2. Wsparcie rozwoju kontroli jakości żywności

2.1. Efektywny system nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i jakością handlową żywności, krajowym obrotem produktami rolno-spożywczymi oraz obrotem produktami rolno-spożywczymi importowanymi do Polski

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Zdrowia*

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadzą zgodnie z ustawowymi kompetencjami stały nadzór nad bezpieczeństwem żywności i żywienia. Kompleksowe podsumowanie działań Inspekcji w poprzednim roku kalendarzowym zawiera corocznie przygotowywany przez Główny Inspektorat Sanitarny dokument pt. „Stan sanitarny kraju”. Zawiera on szczegółowe informacje dotyczące stanu higienicznosanitarnego kraju, w tym m.in. nadzoru nad żywnością i żywnieniem, wyników przeprowadzonych kontroli urzędowych, wykrytych nieprawidłowości oraz zastosowanych środków naprawczych. Publikacja Stan sanitarny kraju jest dostępna na stronie: <https://www.gov.pl/web/gis/raport---stan-sanitarny-kraju>.

Działanie wpisuje się w zakres Celu 1.3.9. SZRWRiR 2030 „Efektywny system nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i jakością handlową żywności, krajowym obrotem produktami rolno-spożywczymi oraz obrotem produktami rolno-spożywczymi importowanymi do Polski”.

3. Wsparcie kształcenia zawodowego na terenach wiejskich

3.1. Utworzenie i wsparcie funkcjonowania 120 Branżowych Centrów Umiejętności (BCU), realizujących koncepcję Centrów Doskonałości Zawodowej (CoVEs)

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Edukacji Narodowej*

Realizowana inwestycja polega na utworzeniu sieci 120 branżowych centrów umiejętności w celu zapewnienia przestrzeni dla skutecznej współpracy szkół, w tym zawodowych, uczelni, pracodawców, ośrodków badawczo-rozwojowych i innych instytucji otoczenia gospodarczego oraz promocji kształcenia zawodowego. Wyłonienie branżowych centrów umiejętności tworzących ogólnopolską sieć branżowych centrów umiejętności oraz rozwój tej sieci następuje w drodze konkursu ogłoszonego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, który również ogłasza ogólnopolską sieć branżowych centrów umiejętności w drodze obwieszczenia.

W sieci BCU, którą obecnie tworzy 30 placówek, znajdują się również centra w dziedzinach związanych z hodowlą oraz produkcją żywności. W 2024 r. utworzone zostało Branżowe Centrum Umiejętności w dziedzinie pszczelarstwa w Zespole Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Zawodowego w Pszczelej Woli oraz Branżowe Centrum Umiejętności w dziedzinie piekarstwa w Zespole Szkół Przemysłu Spożywczego im. Jana i Jędrzeja Śniadeckiego w Poznaniu.

Działanie wpisuje się w zakres kierunku interwencji III.2. Rozwój przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy: działanie 3.2.10 oraz kierunku interwencji III.3 Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi: działanie 3.3.1.

3.2. Tworzenie Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Edukacji Narodowej*

Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji (LOWE) są dodatkową, dobrowolną misją społeczną szkół, skierowaną dla dorosłych w społecznościach lokalnych. LOWE na celu zachęcenie dorosłych, zwłaszcza osób starszych, do dalszej edukacji. Za kluczowe uznaje się upowszechnianie edukacji pozaformalnej, tj. organizowanej poza programami kształcenia w systemie oświaty

i systemie szkolnictwa wyższego. Taka edukacja uzyskuje szerszy odzew wśród dorosłych, o ile ma wymiar praktyczny i oparta jest na dobrym rozpoznaniu potrzeb indywidualnych i społecznych w pełnym zakresie umiejętności (nie tylko zawodowych). Dotyczy to szczególnie zróżnicowanych potrzeb w społecznościach lokalnych, w tym na obszarach wiejskich.

4. Rozwój cyfryzacji na terenach wiejskich

4.1. E-kompetencje

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Cyfryzacji*

W obszarze działań 3.4.11. budowa wśród mieszkańców obszarów wiejskich kompetencji do korzystania z e-umiejętności, zwiększanie dostępu do e-zdrowia i innych podstawowych usług oraz 3.3.3. rozwój kompetencji cyfrowych – wsparcie w obszarze edukacji, nauki i kształcenia przez całe życie, elastyczne dopasowanie do indywidualnych potrzeb obywateli, wsparcie adresowane do grup o zróżnicowanych poziomach kompetencji cyfrowych, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz włączenia cyfrowego, Ministerstwo Cyfryzacji w 2024 r. przeprowadziło pierwszy nabór dla inwestycji C.2.1.3 E-kompetencje, finansowanej z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

W wyniku naboru konkurencyjnego wyłoniono Ostatecznych Odbiorców Wsparcia, którzy rozpoczęli w tym samym roku realizację szkoleń na terenie całej Polski dla 4 grup docelowych, w tym dla obywateli oraz osób wykluczonych. Szkolenia w ramach tego pierwszego naboru zakończyły się w 2025 r. W ramach ww. dwóch grup przeszkolono łącznie 35 932 osoby (kwota dofinansowania równa 61 026 096 zł). Planowany czas zakończenia przedsięwzięcia to II kwartał 2026 r. Do tego czasu ma zostać przeszkolonych łącznie 168 875 obywateli oraz osób wykluczonych (łącznie koszt inwestycji dla tych grup wyniesie 267 440 217 zł).

Szkolenia skierowane do obywateli oraz osób wykluczonych mają na celu podniesienie umiejętności cyfrowych osób do poziomu co najmniej podstawowego. W ramach grupy „Obywatele” wskazano proponowane tematyki ścieżek edukacyjnych, wśród których znalazły się m.in.:

1. Rolnik w sieci – ścieżka przeznaczona jest przede wszystkim dla rolników, którzy na szkoleniu dowiedzą się, gdzie i jakie przydatne informacje, aplikacje i e-usługi mogą znaleźć w sieci, jak z nich bezpiecznie korzystać, jak regulować swoje rachunki lub załatwiać sprawy urzędowe bez konieczności odwiedzania placówki bankowej czy urzędu. W ramach nauki

rolnicy mogą nauczyć się, jak pozyskiwać informacje z portali i forów internetowych dedykowanych ich profesji, ponadto uczą się korzystać z wybranych usług e-administracji.

2. **E-zdrowie** – ścieżka adresowana jest do wszystkich zainteresowanych (pacjentów), którzy w bezpieczny sposób chcą poszukiwać informacji związanych z tematyką zdrowotną (np. zdrowym stylem życia), jak również korzystać z dedykowanych pacjentom e-usług (np. Internetowego konta pacjenta, Informatora o terminach wizyt, e-recepty).

3. **E-urząd** - ścieżka, dzięki której uczestnicy będą mogli pozyskać informacje, jak załatwiać sprawy w urzędzie przez internet bez konieczności fizycznego kontaktu z urzędem.

4. **E-usługi** – ścieżka adresowana do osób zainteresowanych korzystaniem z usług, których świadczenie odbywa się za pomocą internetu, jest zautomatyzowane (może wymagać niewielkiego udziału człowieka) i zdalne. Przykładowo mogą nimi być: zakupy przez internet, zapisy na wizyty lekarskie, załatwianie spraw urzędowych, kursy i szkolenia online, webinary.

4.2. Kluby Rozwoju Cyfrowego

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Cyfryzacji*

W ramach działania 3.3.9. poprawa umiejętności osób dorosłych oraz ich udziału w edukacji (w tym osób o niskich kwalifikacjach), m.in. przez: wzmocnienie doradztwa edukacyjno-zawodowego, rozwój elastycznej, adresowanej do osób dorosłych oferty placówek funkcjonujących w społeczności lokalnej (w tym zwłaszcza na terenach wiejskich i w małych miastach), promocję innych form uczenia się dorosłych (uczenie się przez działanie, uczenie się w miejscu pracy oraz rozwijanie kompetencji przez realizację działań społecznych), promocję korzyści z uczenia się przez całe życie oraz korzyści z włączenia się w przestrzeń cyfrową pozwalającą na oszczędność czasu, pieniędzy, wysiłku oraz efektywniejsze działanie w poszczególnych obszarach życia, Ministerstwo Cyfryzacji w 2024 r. w ramach działania 01.09 Rozwój kompetencji cyfrowych finansowanego z FERS, przeprowadziło nabór konkursowy wśród gmin „Kluby Rozwoju Cyfrowego”, zwanego dalej „KRC”. Pilotaż, którego celem było wyłonienie kilkunastu gmin, które uruchomią na swoim terenie KRC. Celem pilotażu jest:

- sprawdzenie, czy zaproponowany sposób działania KRC i świadczenia przez nie usług spotka się z zainteresowaniem mieszkańców;
- weryfikacja „Ram funkcjonowania Klubów Rozwoju Cyfrowego w Polsce”, wypracowanych w projekcie KRC Wsparcie;
- zbadanie, czy podjęte działania umożliwią osiągnięcie zaplanowanych efektów;

- minimalizacja ryzyka niepowodzenia w późniejszej fazie Skalowania.

W ramach naboru przeprowadzonego w 2025 r. podpisano z gminami 40 umów na utworzenie KRC.

KRC mają być lokalnymi ośrodkami służącymi rozwojowi kompetencji cyfrowych dla społeczności lokalnych, mającymi wspomóc m.in. osoby wykluczone cyfrowo. Dorośli uczestnicy wezmą udział w zajęciach, podczas których zdobędą wiedzę na temat bezpiecznego korzystania z nowych technologii i usług elektronicznych, przydatnych w naszym codziennym życiu (np. z obszaru e-zdrowia, e-administracji). Dzięki działalności KRC zaistnieje szansa wyrównania szans i kompetencji cyfrowych osób, które mieszkają na terenach z mniejszą dostępnością do podstawowych usług publicznych i szkoleniowych.

5. Rozwój handlu produktów rolno-spożywczych, mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na terenach wiejskich

5.1. Międzynarodowy handel produktów rolno-spożywczych

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Rozwoju i Technologii*

Realizując działanie 1.3.13. oddziaływanie na decyzje UE dotyczące relacji handlowych z krajami poza unijnymi, aby uwzględniły ochronę wrażliwych sektorów rynku rolnego i stosowanie przez kraje trzecie standardów UE w zakresie jakości, bezpieczeństwa żywności i wymogów dotyczących produkcji rolnej, przedstawiciele Polski w latach 2023-2024 prowadzili na forum UE działania mające na celu uwzględnienie ofensywnych i defensywnych interesów polskiego sektora rolnego w:

- procesie kształtowania międzynarodowych zasad handlu na forum WTO,
- bilateralnych i regionalnych umowach o wolnym handlu i innych umowach handlowych zawieranych między UE a krajami pozaunijnymi.

W zakresie działania 1.4.11. działania na rzecz promocji polskiego sektora zielonych technologii oraz wsparcia ekspansji zagranicznej polskich przedsiębiorców tego sektora przy wykorzystaniu nowych form finansowania klimatycznego, jest realizowany projekt unijnego Brand Hub w ramach działania 2.26 FENG (informacje przedstawiono przy działaniu 2.5.16).

W zakresie działania 1.5.8. współpraca transgraniczna w zakresie transportu i magazynowania produktów spożywczych z państw trzecich dotkniętych wojną lub kryzysem ekonomicznym, w tym w szczególności Ukrainy, na szczeblu dwustronnym wspierany był dostęp produktów rolnych do rynków z krajów trzecich poprzez umożliwienie tranzytu przez Polskę tych produktów (zgodnie z rozporządzeniem z 2023 r. ws. zakazu przywozu z Ukrainy produktów rolnych).

W zakresie działania 1.5.9. wsparcie ekspansji i promocji zagranicznej polskich eksporterów, MRiT wspiera polski biznes, w tym firmy z branży przetwórstwa rolno-spożywczego, w nawiązywaniu kontaktów z organizacjami międzynarodowymi. Wybrane działania i formy wsparcia:

- Każdego roku organizacje międzynarodowe rozpisują przetargi o wartości kilkudziesięciu miliardów USD. Część z nich obejmuje dostawy towarów i świadczenie usług bezpośrednio na rzecz samych organizacji. Bieżąca, nieprzerwana pomoc humanitarna dla Ukrainy oznacza tysiące zamówień oraz kontraktów dla firm z całego świata, w tym z Polski. Z racji położenia geograficznego kraju, polski biznes może stać się wiodącym graczem na rynku ukraińskim. Działania organizacji międzynarodowych mogą być wykorzystane przez polskie firmy z branży rolno-spożywczej, jeśli wykazą one aktywność w tym zakresie. MRiT dysponuje obecnie najbardziej rozbudowaną stroną wśród administracji publicznej, poświęconą udziałowi w zamówieniach publicznych organizacji międzynarodowych:
<https://www.gov.pl/web/rozwojtechnologia/miedzynarodowe-zamowienia-publiczne> .
- W związku z sytuacją na Ukrainie działa strona, na której publikowane są ogłoszenia o zamówieniach publicznych na rzecz Ukrainy ogłaszanych przez organizacje międzynarodowe i państwa wspierające Ukrainę <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/zamowienia-publiczne-na-rzeczukrainy> oraz strona informująca o przetargach ogłaszanych przez instytucje publiczne ukraińskie a finansowane ze środków organizacji i banków międzynarodowych <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/zamowieniapubliczne-oglaszane-przez-instytucje-ukrainskie2>
- Przynajmniej raz w miesiącu organizowane lub współorganizowane były szkolenia, seminaria i konferencje dotyczące możliwości udziału w przetargach organizacji Systemu Narodów Zjednoczonych. Są to wydarzenia poświęcone bezpośrednio zamówieniom publicznym, jak i prezentacje na ten temat podczas spotkań branżowych, imprez targowych i we współpracy z PAIH oraz regionalnymi organizacjami

gospodarczymi. Informacje o wydarzeniach były publikowane na stronie

<https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/ogloszenia2>.

- Przygotowano podręcznik „Zamówienia publiczne systemu ONZ – jak dokonać rejestracji w bazie United Nations Global Marketplace i uczestniczyć w przetargach”.
- Dodatkowo kilka razy do roku MRiT organizuje tzw. akceleratory ekspansji zagranicznej dla poszczególnych branż, mających na celu wsparcie ekspansji zagranicznej polskiego biznesu z udziałem m.in. MRiT, PARP, KUKE S.A, KUKE Finance, PFR TFI – Fundusz Ekspansji Zagranicznej, PAIH, NCBR, BGK, a w przypadku branży rolno-spożywczej także z udziałem KOWR. W ramach tych akceleratorów wszystkie instytucje prezentują przedsiębiorcom swoje narzędzia i instrumenty wsparcia ekspansji zagranicznej. W omawianym zakresie w ostatnim okresie odbył się akcelerator ekspansji zagranicznej dla branży rolno-spożywczej: 10-11 października 2024 r.
- Przedstawiciele MRiT cyklicznie uczestniczą w spotkaniach organizowanych na szczeblu regionalnym z udziałem przedsiębiorców, na których komunikowane są działania wspierające ekspansję zagraniczną, m.in. w zakresie eliminacji barier w handlu międzynarodowym, udziału w przetargach organizacji międzynarodowych itp.
- W ramach utworzonej przez MRiT (DHM) platformy kontaktu z samorządem gospodarczym, na bieżąco przekazywane są informacje np. dotyczące przetargów organizowanych przez inne kraje, które mogłyby zainteresować polski biznes.
- Ponadto promocja polskiej oferty spożywczej prowadzona była na targach międzynarodowych m. in.:
 - promocja polskiej oferty oraz wsparcie firm w nawiązaniu kontaktów z potencjalnymi partnerami w Meksyku na targach produktów rolniczych Expo ANTAD 2023, w Guadalajarze w marcu 2023 r.
 - w Maroku – promocja polskiej oferty eksportowej w Maroku w formule seminarium promocyjnego, dedykowanego m.in. nowym technologiom w sektorze rolno-spożywczym (wydarzenie na marginesie targów SIAM, które odbyły się w Meknes) w maju 2023 r.;
 - na Kubie – promocja polskiej oferty, m.in. sektora spożywczego podczas Międzynarodowych Targów FIHAV'24 (jest to największa i najstarsza, cykliczna impreza wystawienniczo-targowa na Kubie, która co roku przyciąga wystawców krajowych oraz zagranicznych różnych branż) w listopadzie 2024 r. w Hawanie;
 - Kuwait International Agro Food Expo (KIAF - to jedyne w Kuwejcie coroczne targi sektora spożywczego, rolniczego i bezpieczeństwa żywnościowego) w grudniu 2024 r.

W zakresie działania 1.5.11. oddziaływanie na politykę handlową UE, która powinna zapewniać równowagę wzajemnych koncesji i ograniczać partnerom handlowym UE pola do stosowania barier pozataryfowych, w latach 2023- 2024 prowadzono działania mające na celu zapewnienie równowagi wzajemnych koncesji na forach UE takich jak Komitet Polityki Handlowej Członkowie oraz Zastępcy. Przedstawiciele Polski wielokrotnie podnosili konieczność zachowania w procesie negocjacji umów handlowych właściwych proporcji w dostępie do rynków dla różnych sektorów, w tym dla sektora rolnego. Tam gdzie było to konieczne podkreślano, że producenci żywności nie mogą być obarczeni ceną za obniżkę taryf w innych sektorach, w tym w branży przemysłowej. Na ww. forach Polska wielokrotnie opowiadała się również za likwidacją istniejących barier pozataryfowych dla polskich rolników i przedsiębiorców oraz za zapobieganiem powstawaniu nowych ograniczeń w handlu.

W zakresie działania 1.5.12. wzmocnienie współpracy z krajami Afryki i Bliskiego Wschodu w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego przez wsparcie rozwoju eksportu rolno-spożywczego na te rynki i działania na rzecz eliminacji barier w handlu, MRiT w ramach swoich zadań realizuje działania promocyjne potencjalnie wpisujące się w założenia SZRWRI 2030, wspierając na szczeblu dwustronnym dostęp produktów rolnych do rynków z krajów trzecich (w ramach uzgodnień komisji i konsultacji gospodarczych, czy na forach biznesu).

W latach 2023-2024 MRiT kontynuowało aktywne liczne działania w zakresie eliminacji barier w sektorze rolno-spożywczym w relacjach z krajami poza-UE na forum UE, jak i WTO.

Działania te obejmowały regularne prace Zespołu ds. Barier w Dostępie do Rynków Krajów Trzecich, który zbiera, analizuje, aktualizuje bariery w handlu w tym sektorze dla 7 regionów świata, w ponad 90-ciu krajach poza UE. Informacje nt. tych barier (jak również w ramach konsultacji międzyresortowych, z polskimi Ambasadami) wykorzystywane były przez MRiT zarówno w rozmowach dwustronnych, jak i na forum UE, gdzie angażowaliśmy bezpośrednio Komisję Europejską (DG Trade) do wsparcia w ich eliminowaniu i definiowania ich jako barier dla UE. W ramach narzędzi wsparcia polityki handlowej UE dot. ekspansji zagranicznej polskich przedsiębiorstw służyły temu prace min. Komitetu MAAC (ds. dostępu do rynku), Komitetu TPC (polityka handlowa UE). W następstwie, KE także reprezentowała polskie interesy w zakresie eliminacji restrykcji w handlu towarami rolno-spożywczymi UE-kraje trzecie poprzez rozmowy, spotkania Delegatur UE z administracją krajów trzecich, jak również poprzez przekazywanie listów, demarche, organizowanie spotkań technicznych, na wysokim szczeblu oraz politycznym (także z udziałem Komisarzy ds. Handlu) z administracją danego kraju oraz w ramach komitetów, grup roboczych poszczególnych umów preferencyjnych UE-kraje trzecie. Ponadto, takie działania podejmowane były w ramach stanowisk KE na forum

WTO, gdzie KE (na podstawie informacji z MRiT i innych instytucji) także zabiegała o interesy polskich eksporterów na Komitecie TBT WTO (bariery techniczne w handlu), skutecznie zmniejszając restrykcje w handlu również dla polskich eksporterów.

W zakresie działania 1.5.13. poszerzanie dostępu polskich artykułów rolno-spożywczych do rynków państw azjatyckich, w szczególności zrzeszonych w Stowarzyszeniu Narodów Azji Południowo-Wschodniej ASEAN, w latach 2023- 2024 prowadzone były działania na rzecz poszerzania dostępu polskich artykułów rolno-spożywczych do rynków państw azjatyckich poprzez uczestnictwo w procesie negocjacji umów handlowych z krajami takim jak Indonezja, Filipiny, Tajlandia oraz prezentowanie polskich interesów ofensywnych i defensywnych w tym zakresie. Na forach UE Polska wielokrotnie zgłaszała też występowanie barier handlowych w relacjach z państwami azjatyckimi i opowiadała się za ich likwidacją.

W zakresie działania 1.5.14. wykorzystanie dostępu do rynków pozaunijnych wynikającego z umów handlowych UE, Polska opowiadała się za jak najlepszym wykorzystaniem dostępu do rynków pozaunijnych wynikającym z umów handlowych UE poprzez dbanie o prawidłową implementację. Dbła o ścisłe przestrzeganie ich postanowień przez partnerów UE oraz opowiadała się za stosowaniem mechanizmu ich egzekwowania. Ponadto przeprowadzane były działania na rzecz identyfikacji problematycznych dla Polski obszarów, gdzie wdrażanie umów napotyka na przeszkody. Następnie na forach UE, w tym Komitetu Polityki Handlowej Członkowie oraz Zastępcy PL aktywnie zabiegała o ich likwidację.

W zakresie działania 1.5.15. skuteczna promocja polskiej żywności na rzecz jak najpełniejszego wykorzystania dostępu do rynków pozaunijnych wynikającego z umów handlowych UE, w szczególności działania w zakresie likwidacji barier technicznych i prawnych (pozataryfowych) w dostępie do zagranicznych rynków i uzgadnianie procedur weterynaryjnych, fitosanitarnych i sanitarnych, a także szersze wykorzystywanie procedur i działań instytucji UE w tych uzgodnieniach Polska prowadziła na forach UE, takich jak Komitet Polityki Handlowej Członkowie oraz Zastępcy, działania na rzecz jak najpełniejszego wykorzystania dostępu do rynków pozaunijnych dla polskiej żywności, poprzez opowiadanie się za pełną implementacją obowiązujących umów handlowych, w tym likwidacją barier pozataryfowych. MRiT podnosiło na forum UE (Komitet MAAC, TPC) i WTO (Komitet TBT) kwestie licznych barier w sektorze rolno-spożywczym w celu ich eliminacji na rynkach zagranicznych, jak również sukcesów w ich rozwiązywaniu, dzięki min. wsparciu KE (forum UE, WTO) w proces ich eliminacji.

Zniesienie, ograniczenie barier w dostępie do rynków krajów pozaunijnych (tzw. success stories):

- **Salwador** - uzgodnienie wzoru świadectwa zdrowia dla mleka;
- **Indie** - uzgodnienia wzoru zintegrowanego świadectwa dla mleka i produktów mlecznych;
- **Japonia** – zniesienie zakazu importu na polski drób, produkty z drobiu oraz jaja i produkty jajeczne ze wszystkich polskich województw (grypa ptaków); zniesienie wieloletniego embarga na polską wołowinę (BSE);
- **Wietnam** - zatwierdzenie fitosanitarnych wymogów dla świeżych owoców borówki wysokiej z Polski; zatwierdzenie zakładów do eksportu produktów zwierzęcych na zasadzie pre-listingu;
- **Argentyna** – zniesienie restrykcyjnego systemu nieautomatycznych licencji w imporcie znaczącej liczby produktów (ponad 4000, ok. 40% nomenklatury taryfowej MERCOSUR);
- **Singapur** – otwarcie rynku dla polskiej wołowiny i wieprzowiny;
- **Korea Pd.** – stopniowe otwieranie się rynku dla polskiego mięsa drobiowego (zasady regionalizacji);
- **Kazachstan** - zniesione restrykcje dot. importu bydła z Polski, w tym z województwa dolnośląskiego, wprowadzone z uwagi na wystąpienie atypowego przypadku gąbczastej encefalopatii bydła.

Działania dot. eliminacji barier w handlu, inwestycjach

Na forum UE i WTO Polska, we współpracy z KE oraz Delegaturami UE w krajach trzecich, MRiT kontynuował aktywne wysiłki dla znoszenia przez poszczególne kraje pozaunijne często wieloletnich nieuzasadnionych barier w handlu i inwestycjach dla polskich eksporterów.

Dotyczyło to min. następujących krajów:

- **Macedonia** – restrykcje z powodu grypy ptaków (HPAI), restrykcje z powodu rzekomego pomoru drobiu (Newcastle disease);
- **Serbia** - blokada eksportu przetworzonych produktów wieprzowych ze stref dotkniętych ASF przez serbskie regulacje prawne;
- **Egipt** - brak dostępu do walut zagranicznych i opóźnienia w płatnościach za transakcje; blokada importu serwatki w proszku z uwagi na rzekomą zawartość pierwiastków radioaktywnych; restrykcyjne wymogi halal dla towarów rolno-spożywczych;

- **Filipiny** – długie procedury dostępu na polską wieprzowinę i wołowinę; restrykcyjne wymogi fitosanitarne w dostępie na jabłka; utrudnione procedury celne, prowadzenia działalności gospodarczej;
- **Chiny** – zakaz importu mięsa wieprzowego (ASF), drobiowego (HPAI), w tym brak uznawania zasad regionalizacji; długotrwałe, wieloetapowe (kilkuletnie) procedury uzyskania dostępu dla produktów pochodzenia zwierzęcego, długotrwałe procedowanie wniosków o dopuszczenia kolejnych nowych produktów rolno-spożywczych do rynku, w tym konieczność przeprowadzenia procedury analizy ryzyka PRA, brak stosowania zasad prelistingu w dostępie do rynku chińskiego dla produktów rolno-spożywczych;
- **Nigeria** - problemy sektora SPS związane z brakiem zatwierdzania dostępu do rynku przez Nigerię dla poszczególnych towarów rolno-spożywczych (mleko i produkty mleczarskie, bydło hodowlane i użytkowe skóry i skórki, jaja i produkty jajeczne, produkty pochodne pochodzące od zwierząt innych niż przeżuwacze)
- **Turcja** - przeprowadzenie audytu zakładów zainteresowanych eksportem mięsa wołowego, renegocjacja weterynaryjnego świadectwa zdrowia na eksport mięsa wołowego;
- **Arabia Saudyjska** – uzgodnienie zharmonizowanych wzorów świadectw zdrowia dla produktów pochodzenia zwierzęcego: mięsa wołowego i produktów z mięsa wołowego, mięsa drobiowego i produktów z mięsa drobiowego, produktów akwakultury, miodu i produktów pszczelarskich, jaj i produktów jajecznych, mleka i produktów mlecznych; uznanie regionalizacji dla mięsa i produktów drobiowych – grypa ptaków; procedury zatwierdzenie do eksportu zakładów drobiowych i wołowych; uzgadnianie wzoru świadectwa zdrowia dla jaj i produktów jajecznych oraz baraniny i koziny;
- **Korea Pd.** - zakaz przywozu wołowiny pochodzącej z UE ze względu na wystąpienie w przeszłości BSE; mięso wieprzowe i drobiowe – nieuznawanie zasad regionalizacji ASF, długotrwała procedura dostępową dla mięsa drobiowego;
- **Wielka Brytania** – możliwe restrykcje w zakresie objęcia całego terytorium UK wymogami etykietowania “not for EU”; szereg restrykcji w imporcie towarów rolno-spożywczych w związku z funkcjonowaniem systemu BTOM/CLP;
- **Argentyna** – brak uzgodnionego świadectwa na mięso wieprzowe;
- **Brazylia** - brak możliwości wysyłek produktów mięsnych wieprzowych regionalizacji (ASF); dla produktów pochodzenia roślinnego przedłużające się

procedury oceny zagrożenia ze strony agrofagów (PRA), oznaczania na etykietach towarów rolno-spożywczych alergenów;

- **Chile** – brak dostępu na jabłka: restrykcyjne wymagania fitosanitarne;
- **USA** - problem w dostępie do kontyngentu taryfowego dla UE na tytoń, brak dostępu na jabłka i gruszki, długotrwała procedura w dostępie do rynku dla mięsa wołowego, jaj i produktów jajecznych, mięsa drobiowego; jaj wylęgowych i piskląt jednodniowych; restrykcyjne przepisy dot. eksportu do USA roślin ozdobnych, kwiatów i ich nasion przy użyciu e-commerce, potencjalna bariera - możliwość rozszerzenia zakazu importu jesiota i produktów pochodnych (kawior);
- **Kolumbia** – długotrwałe procedury dostępu dla mięsa wieprzowego i produktów mięsnych wieprzowych, mięsa wołowego i produktów mięsnych wołowych; brak uznawania zasad regionalizacji UE dla wieprzowiny (ASF); brak publikacji ostatecznego dekretu uznającego certyfikaty wolnej sprzedaży w przypadku dostępu na napoje alkoholowe;
- **Peru** – potencjalna bariera w dostępie na produkty wołowe;
- **Panama** - zakaz importu wieprzowiny i produktów pokrewnych w następstwie przypadków ASF zidentyfikowanych na terytorium Polski; brak aktualizacji listy dopuszczonych do eksportu zakładów mięsnych i mleczarskich;
- **Kostaryka** - wymogi weterynaryjne i świadectwa zdrowia dla funkcjonalnego białka drobiowego, tzn. białka z kurczaków/indyków;
- **Salwador** - brak stosowania się do zasad pre-listingu zakładów mleczarskich i mięsnych
- **Gwatemala** - brak uzgodnionych wzorów świadectwa zdrowia dla mleka;
- **Kazachstan** – wprowadzenie tymczasowego zakazu importu jabłek z krajów trzecich drogą lądową (Polska główny ich dostawca z UE)
- **Indie** – restrykcyjne wymogi dot. rejestracji producentów żywności; dodatkowe świadectwa zdrowia dla mleka i produktów mlecznych, wieprzowiny i produktów wieprzowych oraz ryb i produktów rybnych; konieczność potwierdzania, że produkty rolne eksportowane do Indii nie są modyfikowane genetycznie i są wolne od GMO – jabłka; zakaz sprzedaży importowanych produktów w kantynach wojskowych (napoje alkoholowe); wymogi dla bezpieczeństwa i standardów żywności (napoje alkoholowe)
- **Tajlandia** – brak uznawania zasad regionalizacji w imporcie wieprzowiny (ASF), drobiu (HPAI); problem zatwierdzenia wzoru certyfikatu świadectwa zdrowia dla eksportu mięsa wołowego;

- **Japonia** – brak dostępu dla przetworzonego termicznie mięsa drobiowego i produktów drobiowych (grypa ptaków); brak uznawania zasad regionalizacji w odniesieniu do ASF (wieprzowina); restrykcyjne procedury analizy ryzyka w odniesieniu do owoców borówki; brak możliwości eksportu świeżych jabłek i świeżej papryki;
- **Norwegia** – brak dostępu do łososia w określonej kategorii przetwórstwa (dostęp do surowca) – zakaz eksportu z Norwegii; wyższe cła, w tym na produkty mleczarskie jak sery z powodu modyfikacji ceł (cła specyficzne na ad valorem);
Wietnam – podwyższanie podatku konsumpcyjnego na napoje spirytusowe i wina; potencjalne utrudnienia dla długich procedur zatwierdzania zakładów mięsnych
- **Maroko** – potencjalne utrudnienia dot. obowiązku rejestracji poszczególnych podmiotów w sektorze żywności.

Dodatkowo, MRiT prowadziło działania promocyjne dla wsparcia eksportu tej branży na rynki pozaunijne, poprzez organizację akceleratora dla branży rolno-spożywczej (w październiku 2024 r.), w ramach którego działania w tym zakresie przedstawiane były przez instytucje wsparcia proeksportowego grypy PFR (min. PAIH, PARP, BGK, KUK Finance, NCBR), KOWR.

Ponadto, MRiT kontynuowało szeroką akcję promocyjną, także wśród polskiego biznesu tego sektora, dot. unijnego portalu: Access2Markets, pomocnego zwłaszcza dla unijnych, w tym polskich małych i średnich przedsiębiorstw w ekspansji eksportowej na rynkach krajów trzecich. Portal obejmuje informacje min. w zakresie ceł i taryf, procedur celnych i importowych, reguł pochodzenia towarów – narzędzie ROSA, usługi i inwestycji, Access2Procurement, barier w handlu i inwestycjach, umów preferencyjnych UE-kraje trzecie, statystyk w handlu.

Podobnie dotyczyło to promocji narzędzi WTO: portalu ePing, który zapewnia dostęp min. do otoczenia regulacyjnego, notyfikacji TBT, SPS krajów WTO oraz portalu tradeconcerns.wto.org, który zawiera informacje dotyczące poszczególnych spraw spornych również dla tego sektora omawianych na Komitetach TBT, SPS i innych w tym także w zakresie restrykcji dla polskiego eksportu na te rynki.

MRiT promowało także proeksportowy portal [Trade.gov.pl](https://trade.gov.pl), który zawiera informacje dla polskich przedsiębiorców także tego sektora w zakresie przewodnika dla eksportera, spotkań, targów, misji zagranicznych, analiz branżowych, kompleksowego wykazu instrumentów i narzędzi wsparcia w ekspansji zagranicznej (min. grupa PFR), możliwości umieszczania wizytówek polskich producentów i usługodawców, jak również wiedzy, szkoleń, doradztwa w tych obszarach.

Działania wspierające eksport polskiej branży rolno-spożywczej, w ramach narzędzi polityki handlowej UE i WTO, były także prezentowane przez MRiT w regionach Polski eksporterom tego sektora w wydarzeniach proeksportowych (spotkaniach, seminariach) PAIH, PARP, regionalnych Funduszy Rozwoju, wojewódzkich Centrów Wsparcia Inwestorów i Eksportów, Specjalnych Strefach Ekonomicznych, Urzędów Marszałkowskich.

5.2. Rozwój mieszkalnictwa na terenach wiejskich

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Rozwoju i Technologii*

W zakresie działania 2.2.12. zwiększenie dostępu do taniego mieszkalnictwa (budowa mieszkań na wynajem, w tym z możliwością dojścia do własności, oraz rozwój programu wsparcia społecznego budownictwa czynszowego), w odniesieniu do budowy mieszkań na wynajem, w tym mieszkań z możliwością dojścia do własności przez najemcę realizowano część rynkową programu „Mieszkanie+”, dotyczącą wybranych inwestycji wskazanych przez Fundusz Sektora Mieszkań dla Rozwoju FIZAN (Fundusz Inwestycyjny Zamkniętych Aktywów Niepublicznych), za które odpowiadała spółka PFR Nieruchomości S.A. (PFRN) – spółka zależna Polskiego Funduszu Rozwoju S.A. (PFR), która samodzielnie organizowała proces inwestycyjny oraz poszukiwała partnerów do prowadzenia poszczególnych projektów mieszkaniowych. Inwestycje mieszkaniowe finansowane były z Funduszu Sektora Mieszkań dla Rozwoju FIZAN.

W połowie 2023 r. podjęto decyzję o zakończeniu działań PFRN w ramach rynkowej części programu „Mieszkanie+”, a inwestycje mieszkaniowe będące w trakcie budowy lub planowania do realizacji nie są obecnie komunikowane jako rynkowa część programu. Ponadto należy zauważyć, że spółka PFRN nie jest i nie była podmiotem podległym ministrowi właściwemu do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa lub przez niego nadzorowanym. W związku z wejściem w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 marca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie wykazu spółek, w których prawa z akcji Skarbu Państwa wykonuje Prezes Rady Ministrów lub inni członkowie Rady Ministrów, pełnomocnicy Rządu lub państwowe osoby prawne, w tym jednoosobowe spółki Skarbu Państwa (Dz. U. poz. 301), prawa z akcji Skarbu Państwa w spółce PFR obecnie wykonuje Minister Aktywów Państwowych.

W związku z aktualną sytuacją gospodarczą i wyzwaniem związanym ze zmieniającą się sytuacją ekonomiczną, kluczowym kierunkiem polityki mieszkaniowej w Polsce pozostaje aktualnie zapewnienie systemowego wsparcia osób oraz rodzin niebędących w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb mieszkaniowych ze względu na osiągnięte dochody.

W Polsce istnieją dwa duże programy rządowe, które finansują powstawanie nowych lokali na wynajem, przeznaczonych dla osób o niskich i przeciętnych wynagrodzeniach, a z których mogą korzystać nie tylko gminy, ale również wiele innych podmiotów z segmentu mieszkaniowego:

1. program wsparcia budownictwa socjalnego i komunalnego (tzw. BSK), który obejmuje bezzwrotne finansowe wsparcie rozwoju budownictwa zaspokajającego potrzeby mieszkaniowe osób o niższych dochodach oraz budownictwa wspomagane z budżetu państwa

Program jest realizowany na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsięwzięć mieszkaniowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 304, z późn. zm.). Sfinansowaniu podlega utworzenie lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, mieszkań chronionych, lokali mieszkalnych na wynajem o ograniczonym czynszu, noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń. Beneficjentami wsparcia są przede wszystkim gminy. Dofinansowanie wynosi do 80% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia. W ramach tego programu gminy mogą również uzyskać wsparcie na remont gminnych pustostanów.

Wsparcie w ramach programu BSK może być uzupełnione dodatkowo o tzw. grant na infrastrukturę - bezzwrotne finansowe wsparcie na rozwój komunalnej infrastruktury technicznej (np. gminne drogi, ulice, mosty, place i organizacja ruchu drogowego, wodociągi, kanalizacja, wysypiska śmieci, obiekty służące zaopatrzeniu w energię elektryczną, ciepłą i gaz) oraz infrastrukturę społeczną (np. ośrodki i zakłady opiekuńcze, placówki edukacji publicznej, biblioteki, domy kultury) służące wykonywaniu zadań własnych gminy.

W ramach programu BSK:

- W 2023 r. do finansowego wsparcia zostało zakwalifikowanych 429 wniosków o finansowe wsparcie, obejmujących utworzenie 9 617 lokali mieszkalnych i 642 miejsca noclegowe
 - w 2024 r. do finansowego wsparcia zakwalifikowano 314 inwestycji mieszkaniowych komunalnych i społecznych czynszowych na kwotę wsparcia 1.117.787,5 tys. zł. Wnioski te umożliwią utworzenie bądź modernizację 6173 mieszkań/miejsc noclegowych.
2. program popierania budownictwa mieszkaniowego (tzw. SBC), który obejmuje preferencyjne finansowanie zwrotne budowy mieszkań na wynajem o limitowanym czynszu, adresowanych do osób o umiarkowanych dochodach

Program jest realizowany na podstawie ustawy z dnia 26 października 1995 r. o społecznych formach rozwoju mieszkalnictwa (Dz.U. z 2024 r. poz. 527, z późn. zm.). Program SBC ma na celu zwiększenie liczby mieszkań o limitowanym czynszu dla osób o dochodach uniemożliwiających ubieganie się o lokal komunalny, a zarazem zbyt niskich, by samodzielnie zaspokoić potrzeby mieszkaniowe na rynku prywatnym. Program polega na udzieleniu preferencyjnego kredytu na budowę lokali mieszkalnych na wynajem (w których czynsze są limitowane ustawowo) lub na budowę lokali mieszkalnych, do których zostanie ustanowione spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego. Beneficjentami programu są inwestorzy społecznego budownictwa czynszowego, w tym towarzystwa budownictwa społecznego i spółki gminne. Kredyt udzielany jest do wysokości maksymalnie 80% kosztów przedsięwzięcia inwestycyjno-budowlanego.

W zakresie programu SBC:

- w 2023 r. do preferencyjnego kredytu zakwalifikowano 142 wnioski, w ramach których powstanie 9 076 mieszkań na wynajem,
- w 2024 r. do preferencyjnego kredytu zakwalifikowano 105, w ramach których powstanie 4 905 mieszkań na wynajem.

Programy te uzupełnione są o wsparcie ze środków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności w ramach inwestycji B3.5.1. Inwestycje w energooszczędne mieszkania dla gospodarstw domowych o niskich i średnich dochodach. W ramach naboru finansowane jest tworzenie lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, mieszkań treningowych lub wspomaganych oraz mieszkań na wynajem tworzonych z udziałem gminy albo związku międzygminnego przez innych niż gmina inwestorów, spełniających warunki energooszczędności. Finansowego wsparcia w ramach inwestycji B3.5.1. udziela się, jeżeli:

1. wartość wskaźnika rocznego zapotrzebowania na nieodnawialną energię pierwotną EP w budynku powstałym w ramach przedsięwzięcia nie przekracza 52 kWh/(m²·rok);
2. przedsięwzięcie nie wyrządza poważnych szkód dla celów środowiskowych;
3. termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia jest zgodny z planem rozwojowym w ramach działania „Inwestycje w energooszczędne mieszkania dla gospodarstw domowych o niskich i średnich dochodach” – przedsięwzięcie musi zakończyć się do 30 czerwca 2026 r.

Wsparcie oferowane jest w formie bezzwrotnego grantu (finansowe wsparcie w ramach planu rozwojowego) i łączy się ze wsparciem krajowym udzielanym w ramach programu budownictwa socjalnego i komunalnego.

Ww. programy rządowe mające na celu zwiększenie liczby nowych inwestycji mieszkaniowych i poprawy dostępności mieszkań w Polsce poprzez wsparcie budowy mieszkań komunalnych (budownictwo gminne) i czynszowych (społeczne inicjatywy mieszkaniowe/towarzystwa budownictwa społecznego) skierowane są głównie do samorządów (gmin), które w ramach realizacji polityki mieszkaniowej pomagają swoim mieszkańcom w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych – bez rozróżniania, czy chodzi o gminy miejskie, wiejskie czy miejsko-wiejskie. Gminy mają więc możliwość realizować budownictwo społeczne na terenach wiejskich przy wsparciu z obydwu tych programów. MRiT nie gromadzi informacji na temat tego, czy beneficjentem programu są gminy wiejskie czy gminy miejskie.

W zakresie działań:

- 2.2.14. poprawa dostępu do usług publicznych i optymalizacji zagospodarowania przestrzennego w otoczeniu miast
- 2.4.1. promowanie ładu przestrzennego na obszarach wiejskich, w szczególności w zasięgu oddziaływania obszarów silnie zurbanizowanych, m.in. w celu zapobiegania rozpraszaniu istniejącej sieci osadniczej
- 2.4.8. właściwe planowanie przestrzenne na obszarach wiejskich oraz racjonalna gospodarka gruntami zachowujące unikalne formy krajobrazu rolniczego i służące ochronie bioróżnorodności
- 2.4.9. zapewnienie warunków dla zrównoważonego wykorzystania zasobów przestrzennych na obszarach wiejskich
- 2.4.10. zagwarantowanie planowania przestrzennego z udziałem społeczności lokalnych, uwzględniającego zróżnicowane potrzeby społeczne, gospodarcze, kulturalne i środowiskowe
- 3.4.1. kompleksowe działania obejmujące planowanie, przygotowanie i przeprowadzenie przekształceń przestrzennych i infrastrukturalnych potrzebnych lokalnie do zachowania i poprawy funkcji gospodarczej (w tym rolnictwa), mieszkaniowej, przyrodniczej i kulturowej obszarów wiejskich na rzecz ładu przestrzennego

MRiT w latach 2023-2024 realizowało reformę systemu planowania przestrzennego, która weszła w życie 2023 r. Polega ona na wycofywaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Reforma wprowadza nowy akt planowania przestrzennego - plan ogólny gminy, który zawiera najważniejsze ustalenia potrzebne do realizacji polityki przestrzennej przez gminy. W planach ogólnych terytoria gmin zostaną podzielone na strefy planistyczne, co pozwoli na ograniczenie zabudowy terenów potrzebnych dla prowadzenia gospodarki rolnej, zachowanie krajobrazu rolniczego oraz zabudowy

zagrodowej. Ponadto reforma ustala obowiązek przyjęcia strategii rozwoju gmin, które staną się głównym dokumentem według którego gminy zaplanują swój rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny. W ramach reformy wprowadzono także nowe przepisy dotyczące partycypacji w planowaniu przestrzennym oraz Rejestr Urbanistyczny, czyli krajowy system informatyczny do gromadzenia i udostępniania danych o planowaniu przestrzennym.

W zakresie działania II, 2.5.3. zwiększanie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych oraz w przedsiębiorstwach

MRiT koordynuje Program TERMO, w ramach którego dostępne są różnorodne instrumenty wsparcia inwestycji polegających na termomodernizacji, remontach oraz instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach – co do zasady – wielorodzinnych. Na obszarach wiejskich dominuje jednak budownictwo jednorodzinne, więc jego znaczenie na terenach rolniczych w odróżnieniu od terenów silnie zurbanizowanych jest marginalne.

W zakresie działania 2.5.3. zwiększanie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych oraz w przedsiębiorstwach, MRiT koordynuje Program TERMO, w ramach którego dostępne są różnorodne instrumenty wsparcia inwestycji polegających na termomodernizacji, remontach oraz instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach – co do zasady – wielorodzinnych. Na obszarach wiejskich dominuje jednak budownictwo jednorodzinne, więc jego znaczenie na terenach rolniczych w odróżnieniu od terenów silnie zurbanizowanych jest marginalne.

W zakresie działania 2.5.16. promocja polskiego sektora zielonych technologii w kraju i za granicą, w 2024 r. zrealizowano projekt pn. Umieędzynarodowienie MŚP - Brand Hub, działanie 2.26 FENG realizowanego w latach 2024-2029 przez MRiT we współpracy z partnerami. Za promocję sektora zielonych technologii odpowiada PARP.

W ramach projektu Brand Hub promowanych jest 15 sektorów kluczowych, w tym sektor zielonych technologii (w tym OZE, GOZ) oraz sektor spożywczy (partnerem MRiT jest KOWR). Na wybranych wydarzeniach targowych za granicą organizowane są stoiska narodowe promujące priorytetowe sektory, a przedsiębiorcy mogą korzystać ze stoisk dla organizowania spotkań z kontrahentami, promowania swojej oferty poprzez katalogi, filmy promocyjne. Realizowane działania promocyjne mają na celu umacnianie rozpoznawalności Polski i Marki Polskiej Gospodarki oraz polskich MŚP i ich produktów/usług na rynkach zagranicznych.

W 2024 r. sektor zielonych technologii był promowany na targach Wetex Dubaj w ZEA. Ze stoiska narodowego zorganizowanego przez PARP skorzystało ok. 30 firm.

W 2024 r. sektor spożywczy był promowany na targach SIAL PARIS we Francji. Stoisko narodowe zostało zorganizowane przez KOWR i skorzystało z niego ok. 40 firm.

Wsparcie ekspansji i promocji zagranicznej polskich eksporterów zostało zapewnione w ramach komplementarnego działania 2.25 FENG Promocja marki innowacyjnych MŚP realizowanego przez PARP. Firmy z sektora MŚP mogą otrzymać dofinansowanie do realizacji własnych stoisk wystawowych, organizacji misji wyjazdowych, realizacji działań promocyjnych.

O wsparcie w ramach działania 2.25 mogą ubiegać się przedsiębiorcy z sektora MŚP prowadzący działalność eksportową i uzyskujący przychody z eksportu na poziomie co najmniej 20%. Wymagane jest także potwierdzenie innowacyjności firmy – ponoszenie wydatków na B+R lub wdrożenie innowacji produktowych lub w procesach biznesowych.

W 2023 r. został zorganizowany pierwszy konkurs dla przedsiębiorców w ramach działania 2.25 FENG. Do PARP wpłynęło 231 wniosków na łączną kwotę dofinansowania w wysokości ponad 92 mln zł. Dofinansowanie zostało przyznane dla 145 projektów, w tym 16 dotyczących sektora spożywczego oraz 2 dotyczących sektora zielonych technologii.

Kolejny konkurs odbył się w 2024 r. Do PARP wpłynęło 171 wniosków na łączną kwotę dofinansowania w wysokości ok. 61 mln zł. Dofinansowanie zostało przyznane dla 101 projektów na łączną kwotę ok. 35,8 mln zł, w tym 15 projektów dotyczących sektora spożywczego oraz 2 dotyczących sektora zielonych technologii.

Dodatkowo promocja polskiej branży zielonych technologii prowadzona była m. in.:

- w Meksyku - promocja oferty polskich firm sektora zielonych technologii w ramach konferencji promocyjnej, pt. Leading Hydrogen Technologies Driving Hydrogen Storage Toward Net Zero – Hydrogen Mobility, połączonej ze spotkaniami B2B dla polskich firm obecnych na targach technologii wodorowych H2 Expo Hidrogeno w Monterrey w lutym\ 2023 r.;

- w Grecji - promocja oferty polskich firm tego sektora na rynku greckim w formule seminarium, połączonego ze spotkaniami B2B dot. perspektyw polsko-greckiej współpracy w zakresie zielonych technologii i inteligentnych we wrześniu 2023 r.

5.3. Wsparcie przedsiębiorczości

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Rozwoju i Technologii*

W zakresie działania 3.1.19 wspieranie i kształcenie postaw przedsiębiorczych, szczególnie wśród młodych ludzi, MRiT wspiera organizacyjnie programy prowadzone przez Fundację Młodzieżowej Przedsiębiorczości, które przygotowują młodzież do wejścia na rynek pracy, uczą przedsiębiorczości i poruszania się w świecie finansów. Ucząc poprzez działanie, oferują możliwości praktycznego sprawdzenia wiedzy. Obecnie Fundacja prowadzi 11 programów edukacyjnych, które są wspierane przez partnerów biznesowych i instytucjonalnych. Nasze ministerstwo wspiera 3 z nich.

1. Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo.
2. Dzień Przedsiębiorczości.
3. Otwarta firma.

Poniżej zakres wsparcia udzielanego dla wskazanych programów edukacyjnych

1. Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo

Program edukacyjny, w którym uczniowie szkół ponadpodstawowych organizują i prowadzą w szkole realnie działającą firmę – młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo. Celem programu jest przygotowanie uczniów do prowadzenia własnej działalności gospodarczej, pokazanie szans i zagrożeń wynikających z samozatrudnienia oraz kształtowanie niezbędnych postaw i umiejętności w zakresie przedsiębiorczości.

W ramach programu organizowany jest Konkurs Miniprzedsiębiorstwo Roku, a jego zwycięzca reprezentuje Polskę w konkursie europejskim podczas Festiwalu Przedsiębiorczości GEN-E organizowanym przez Junior Achievement Europe. Uczniom w prowadzeniu miniprzedsiębiorstwa pomagają konsultanci biznesowi, a nad prawidłową realizacją programu czuwa nauczyciel. Program został wyróżniony przez Radę Edukacji Finansowej za rok 2020.

Charakter programu wpisuje się w plany działalności oraz cele Ministerstwa. Nasze ministerstwo obejmuje honorowym patronatem opisywany program rokrocznie od 9 edycji. Program jest organizowany przez Fundację od 1994 r. dzięki niemu powstało już ponad 7000 młodzieżowych mini firm.

Konkursy na „Miniprzedsiębiorstwo Roku” historycznie były współorganizowane przez nasze ministerstwo. W latach 2017, 2018, 2019 oraz 2022 odbywały się w siedzibie naszego

ministerstwa w Sali pod Kopułą oraz holu głównym. Obecnie finały odbywają się w siedzibie Giełdy Papierów Wartościowych. Ministerstwo nadal obejmuje program honorowym patronatem i wysyła swoich przedstawicieli do pracy w komisjach konkursowych.

2. Dzień Przedsiębiorczości

Celem programu jest pomoc młodym ludziom w podejmowaniu trafnych decyzji dotyczących ich dalszej drogi edukacyjnej i zawodowej. Dzięki kilkugodzinnym praktykom w wybranym miejscu pracy młodzi ludzie mają możliwość zweryfikowania swoich wyobrażeń o wymarzonym zawodzie, zapoznania się z jego specyfiką oraz pozyskania informacji o wymaganym wykształceniu, umiejętnościach i niezbędnych predyspozycjach do jego wykonywania. Ważną ideą projektu jest także włączenie dorosłych w edukację młodzieży.

Najaktywniejsze szkoły oraz firmy i instytucje uczestniczące w programie zostają uhonorowane statuetkami i dyplomami. Do tej pory (22 edycje) w programie Dzień przedsiębiorczości wzięło udział 756 634 uczniów. Honorowy patronat nad „Dniem przedsiębiorczości” od lat obejmują kolejni Prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej.

Charakter programu również wpisuje się w działania oraz cele Ministerstwa. Nasze ministerstwo wsparło organizacyjnie wspomniany program w 2020, 2023 oraz 2025 r. a gala finałowa programu każdorazowo miała miejsce w Sali pod Kopułą. Gale nie odbywają się co roku ze względów finansowych (planowo organizowane są co 2 lata z przerwą w czasie pandemii).

3. Otwarta Firma

Program dla uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych, w którym szkoły, współpracując z lokalnym rynkiem pracy, organizują zajęcia i spotkania edukacyjne prowadzone przez przedstawicieli środowiska biznesu. Spotkania odbywają się co roku w listopadzie, w ramach Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości. Zarówno wycieczki do miejsc pracy jak i spotkania z wolontariuszami z firm w szkołach służą zapoznaniu się z zadaniami danego przedsiębiorstwa i ze specyfiką wykonywanych tam zawodów, co umożliwia uczniom planowanie swojej przyszłości zawodowej i związanie jej z miejscem zamieszkania. Uczniowie weryfikują swoje wyobrażenia o konkretnych zawodach i rzeczywistych warunkach ich wykonywania. Dotychczas we wszystkich edycjach programu uczestniczyło 911 162 uczniów, w tym aż 35 320 w ubiegłorocznej edycji. Ministerstwo obejmuje program honorowym patronatem od 8 edycji.

Rady Rozwoju Rynku Finansowego (RRRF)

Ponadto Przedstawiciele naszego Ministerstwa aktywnie uczestniczą również w Zespole Roboczym ds. działań edukacyjnych w zakresie funkcjonowania rynku finansowego, Rady Rozwoju Rynku Finansowego (RRRF) Ministerstwa Finansów, którego działania skupiają się na promowaniu edukacji finansowej oraz wspieraniu postaw przedsiębiorczych.

Ponadto w ramach umowy o dotację celową z MRiT Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) od 7 lat realizuje projekt Centrum Rozwoju MŚP (CR MŚP) obejmujący szereg działań o charakterze informacyjnym i szkoleniowym, skierowanych do firm z sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Działania te mają przede wszystkim na celu umożliwienie przedsiębiorcom pokonywania barier rozwojowych dzięki nieodpłatnemu dostępowi do aktualnych informacji dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej i nowoczesnych narzędzi edukacyjnych.

Działalność informacyjna i szkoleniowa realizowana w ramach projektu CR MŚP pozwala, właścicielom firm z sektora MŚP i ich pracownikom, poszerzyć i zaktualizować wiedzę z zakresu m.in. prawa, zarządzania firmą, marketingu, finansowania działalności gospodarczej, budowania pozycji rynkowej, umiędzynarodowienia czy też poszukiwania partnerów, inwestorów lub kontrahentów.

Jednym z kluczowych projektów realizowanych przez PARP w ramach CR MŚP jest Akademia PARP. Jest to portal edukacyjny oferujący bezpłatne kursy online, które można samodzielnie realizować w dowolnym momencie. Celem Akademii PARP jest upowszechnienie wiedzy biznesowej za pomocą e-learningu wśród:

- przedstawicieli sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw,
- osób planujących założyć własną działalność gospodarczą,
- pozostałych osób chcących pogłębić wiedzę z obszaru biznesu.

W latach 2023-2024 r. MRiT organizowało krajowy etap Europejskich Nagród Promocji Przedsiębiorczości (wydarzenie odbywa się co roku). Konkurs wyróżnia najlepsze inicjatywy wspierające przedsiębiorczość i jest skierowany do władz krajowych, regionalnych lub lokalnych oraz partnerstw publiczno-prywatnych. Podczas etapu krajowego wyłaniane są dwie inicjatywy, które następnie są zgłaszane do etapu europejskiego. Wyniki konkursu ogłaszane są podczas Zgromadzenia MŚP.

W zakresie działania 3.3.2. rozwój systemu kompetencji dotyczących sukcesji międzypokoleniowej dla właścicieli firm rodzinnych i podmiotów rzemieślniczych, MRiT,

w zakresie swojej właściwości, przygotował ustawę z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej (Dz. U. poz. 326 i 825), która pozwala m.in. rolnikom wносить do fundacji rodzinnej ziemię rolną i prowadzić gospodarstwo rolne oraz związaną z nim działalność gospodarczą polegającą na produkcji przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych, z wyjątkiem przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych uzyskanych w ramach prowadzonych działów specjalnych produkcji rolnej oraz produktów opodatkowanych podatkiem akcyzowym, o ile ilość produktów roślinnych lub zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy, hodowli lub chowu, użytych do produkcji danego produktu stanowi co najmniej 50% tego produktu, a także działalność gospodarczą związaną z gospodarką leśną.

Fundacja rodzinna jest przede wszystkim narzędziem służącym do realizacji procesów sukcesyjnych w firmach rodzinnych.

Zadaniem fundacji rodzinnej jest gromadzenie i zarządzanie majątkiem przekazanym przez fundatora i zapewnianie środków dla wskazanych przez niego beneficjentów, w szczególności osób mu bliskich. Za pomocą fundacji rodzinnej można jednocześnie zrealizować kilka celów:

- zapewnić wielopokoleniową sukcesję, w szczególności w przedsiębiorstwach,
- budować ład rodzinny i korporacyjny, oddzielając biznes od spraw i konfliktów rodzinnych,
- akumulować i chronić polski kapitał,
- rozwijać działalność inwestycyjną.

6. Promocja rodzicielstwa

6.1. IV otwarty konkurs ofert w zakresie promocji rodziny „Po pierwsze rodzina!” na rok 2023

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej*

Cele konkursu:

- upowszechnienie informacji, kompetencji i wytworzonych w jego ramach narzędzi, ukierunkowanych na dobro wszystkich rodzin, niezależnie od ich statusu społecznego i materialnego, a także kształtujących i promujących pozytywny wizerunek małżeństwa

jako związku kobiety i mężczyzny, rodziny, macierzyństwa, ojcostwa i rodzicielstwa oraz wspieranie aktywności organizacji pozarządowych działających na rzecz rodziny,

- wzmocnienie rodziny w środowisku lokalnym, poprzez wspieranie programów i aktywności organizacji pozarządowych działających na rzecz małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny, rodziny, macierzyństwa, ojcostwa i rodzicielstwa.

Priorytet 1. tj. „Kampanie” - za priorytetowe uznano projekty informacyjno-edukacyjne i szkoleniowe skierowane do wybranych podmiotów instytucjonalnych, środowisk lokalnych (funkcjonujących w otoczeniu rodzin) oraz szeroko pojętej opinii publicznej.

W ramach ww. Priorytetu dofinansowane zostały inicjatywy, które:

- za dobro społeczne uznają trwałe małżeństwo kobiety i mężczyzny i są nakierowane na jego rozwój,
- mają na celu wspieranie małżeństwa jako najlepszego środowiska opiekuńczo-wychowawczego dla dzieci i przygotowanie par do radzenia sobie z trudnościami i konfliktami w życiu rodzinnym,
- są nakierowane na wspomaganie młodych ludzi w zakładaniu rodziny oraz nieodkładaniu decyzji o macierzyństwie i ojcostwie, przygotowując ich zarazem do nowych ról życiowych i społecznych,
- koncentrują się na tworzeniu otoczenia szczególnie przyjaznego rodzinom z dwójką i większą liczbą dzieci.

Priorytet 2. tj. „Kluby” - za priorytetowe uznano projekty, mające na celu utworzenie sieci placówek na terenie całej Polski, w których rodzice mogą wzmacniać kompetencje rodzicielskie, a lokalne społeczności uczestniczyć w inicjatywach integrujących mieszkańców na rzecz rodziny.

W ramach ww. Priorytetu dofinansowane zostały inicjatywy, które:

- mają na celu utworzenie sieci placówek, wspierających rodziny w podnoszeniu kompetencji rodzicielskich poprzez działania edukacyjne i animacyjne,
- prowadzą do stworzenia i wdrożenia oddolnych programów na rzecz rodziny, w celu wsparcia rodziców w codziennych wysiłkach oraz oferujących pomoc na poszczególnych etapach życia rodzinnego,
- integrujących społeczność lokalną we wspólnych działaniach na rzecz rodziny,

- są ukierunkowane na współpracę z lokalnym samorządem terytorialnym i innymi podmiotami lokalnymi, w celu wspierania działań na rzecz rodziny.

Podsumowanie konkursu „po pierwsze rodzina!” 2023

- Liczba złożonych wniosków - **415**
- Łączna liczba wniosków, które otrzymały dotację - **59**
- Liczba wniosków, które otrzymały dotację Priorytet 1. - **48**
- Liczba wniosków, które otrzymały dotację Priorytet 2. - **11**
- Łączna przekazana suma pieniędzy - **17 000 000 zł.**

6.2. Program „Ojcostwo – Przygoda życia”

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej*

Główny cel programu

Celem Programu „Ojcostwo – Przygoda życia” było wzmacnianie więzi rodzinnych, budowanie pozytywnego wizerunku ojca, promowanie zaangażowanego ojcostwa i aktywnego spędzania czasu ojców z rodzinami. Zakładany efekt realizacji Programu miał w przyczynić się do wzrostu świadomości, że wychowywanie dziecka to nie jest sprawa i odpowiedzialność wyłącznie kobiet, ponieważ ojcostwo jest niezwykle ważnym obszarem samorealizacji dla mężczyzn, a także kluczową kwestią dla prawidłowego rozwoju i wychowania dziecka na szczęśliwego dorosłego.

Założenia programu

Koncepcja Programu „Ojcostwo – Przygoda Życia” 2023 r. zakładała, że Program będzie realizowany w dwóch modułach:

- Moduł I – organizacja ojcowskiej gry miejskiej „Przygoda z Tatą” w dniu 18 czerwca 2023 r. w 16 miastach po jednym na terenie każdego z województw;
- Moduł II – opracowanie oraz zamówienie przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej materiałów promujących politykę rodzinną.

Założono, że Moduł I Programu realizowany będzie przez wojewodów. Wojewoda mógł zdecydować o realizacji Programu w swoim województwie przez organizacje pozarządowe w formule konkursowej lub we własnym zakresie, w wysokości 100 000 zł brutto w formie

wypłaty jednorazowej po złożeniu oświadczenia o sposobie realizacji zadania i złożeniu zapotrzebowania przez wojewodę do Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

Realizacja gry miejskiej „przygoda z tatą”

16 projektów zostało zrealizowanych zgodnie z Programem: przeprowadzono ojcowskie gry miejskie „Przygoda z Tatą”, w których ważne miejsce miało propagowanie lokalnej historii i kultury, a także zorganizowano pikniki rodzinne, przeważnie połączone z koncertami.

W wydarzeniach tych wzięły udział tysiące rodzin, przy czym w samej grze miejskiej wzięło udział 6 890 uczestników.

Finansowanie i koszty realizacji Programu

Na zadanie związane z realizacją programu prorodzinnego, jakim jest Program „Ojcostwo – Przygoda życia”, Minister przeznaczył kwotę w wysokości 3,6 mln zł, w tym:

- na moduł I – 1,6 mln zł,
- na moduł II – 2 mln zł.

99% ogólnej kwoty (tj. 3,564 mln zł) przeznaczono na pokrycie kosztów realizacji zadań, a 1% (tj. 36 tys. zł) – na pomoc techniczną.

Ze środków przeznaczonych na Program w części dotyczącej Modułu I. wypłacono 1,6 mln zł, zgodnie ze złożonymi zapotrzebowaniami wojewodów na realizację zadania. Ogółem koszt realizacji Modułu I. Programu w 16 województwach wyniósł 1 584 990 zł (1 568 990 zł wydatkowanej kwoty w ramach dotacji i 16 tys. zł na pomoc techniczną). Ze środków przeznaczonych na Program w Module II. wydatkowano 2 mln zł. Łączne koszty realizacji Programu „Ojcostwo – Przygoda życia” w 2023 r. wyniosły 3 584 990 zł.

Podsumowanie działań zrealizowanych w ramach Programu

Zainteresowanie Programem, udział w wydarzeniach zaproponowanych w ramach jego realizacji oraz opinie uczestniczących w nim ojców i dzieci świadczą o realizacji założonych celów: promowanie pozytywnego wizerunku ojcostwa i rodziny, ułatwienie aktywnej formy spędzania czasu i wzmacnianie więzi rodzinnych.

6.3. Program „Kampania społeczna promująca rodzicielstwo zastępcze”

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej*

Cele kampanii promującej rodzicielstwo zastępcze:

- wzrost wiedzy i zmiana myślenia społeczeństwa na temat rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym: zmiana postaw społecznych wobec rodzicielstwa zastępczego oraz rozpowszechnianie informacji na temat możliwości uzyskania wsparcia w prowadzeniu rodziny zastępczej;
- zmiana w przedstawianiu i postrzeganiu rodzin zastępczych, w szczególności poprawa wizerunku rodzin zastępczych, promocja rodziny zastępczej jako przedsięwzięcia szlachetnego, niepozbawionego trudności, lecz satysfakcjonującego oraz ukazanie ważnej roli rodziców zastępczych w życiu dziecka;
- wzrost motywacji do podjęcia działań zmierzających do tworzenia rodzin zastępczych.

Przeznaczona kwota:

- Budżet kampanii 2 475 000 zł.

Realizacja celów:

- Zwiększenie świadomości i prestiżu rodzicielstwa zastępczego w społeczeństwie.
- Wzmocnienie wizerunku rodziny zastępczej i upowszechnienie wiedzy o formach pieczy zastępczej.
- Zachęcenie potencjalnych kandydatów na rodziców zastępczych do zaangażowania w procesie przygotowawczym i decyzyjnym.
- Integracja środowisk, podmiotów i przedstawicieli władz w działaniach na rzecz rodzin zastępczych w Polsce.

W ramach projektu powstały:

- Konferencja pt. „Już jesteś?” Rodzicielstwo Zastępcze: Wyzwania i Sukcesy,
- strona internetowa <https://rodziczastepczy.pl/> - źródło wiedzy na temat rodzicielstwa zastępczego,

- infolinia o numerze 22 490 80 50. Eksperci od poniedziałku do piątku w godzinach 10:00 - 20:00 oraz w soboty o godzinie 10:00 do 16:00 byli dostępni dla każdej osoby zainteresowanej rodzicielstwem zastępczym,
- spoty telewizyjne i radiowe,
- poradnik „jak zostać rodzicem zastępczym”,
- banery dostępne przestrzeni medialnej.

7. Rozwój infrastruktury na terenach wiejskich i transportu produktów rolno-spożywczych

7.1. Retencja wodna na obszarach wiejskich

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Infrastruktury*

Kwestia retencji wodnej na poziomie planowania w gospodarce wodnej jest ujęta w strategicznym dokumencie przyjętym uchwałą nr 152 Rady Ministrów z 22 sierpnia 2023 r., Program przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2023-2027 z perspektywą do roku 2030 (dalej: PPNW). Jego opracowanie stanowiło jedno z działań wskazanych w katalogu działań Planu przeciwdziałania skutkom suszy. Program kompleksowo omawia możliwości i niezbędne kierunki działań w zakresie rozwoju retencji wodnej i jest komplementarny względem pozostałych dokumentów planistycznych z zakresu gospodarki wodnej – planów gospodarowania wodami, planów zarządzania ryzykiem powodziowym, planu przeciwdziałania skutkom suszy. Działania w nim zawarte są uzupełnieniem zadań wynikających z tych dokumentów. Koordynowanie i nadzorowanie realizacji Programu powierzono ministrowi właściwemu ds. gospodarki wodnej. Głównym celem PPNW jest zwiększenie retencji wodnej w Polsce. W PPNW zaproponowano działania zmierzające do zwiększania retencji zbiornikowej, korytowej, na terenach leśnych, rolniczych oraz zurbanizowanych. Wskazano także działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne dotyczące wzmocnienia świadomości społecznej w zakresie potrzeby retencjonowania i oszczędzania wody.

W ramach swoich bieżących działań Ministerstwo Infrastruktury, w miarę zgłaszanych potrzeb, wspiera Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w realizacji zawartych w KPO projektów B3.3.1. pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich”, której celem jest wsparcie działań na obszarach wiejskich

w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów. W ramach inwestycji finansowane są trzy obszary tematyczne dla różnych grup beneficjentów.

W obszarze A – wsparcie finansowe ukierunkowane na aktywizację mieszkańców obszarów wiejskich, które realizowane jest przez ośrodki doradztwa rolniczego w ramach Lokalnych Partnerstw Wodnych (LPW). Jednostki doradztwa rolniczego mogą organizować szkolenia, warsztaty, wyjazdy studyjne oraz zlecać opracowywanie ekspertyz dotyczących wyznaczania priorytetowych inwestycji z zakresu retencji wodnej na terenie działania danego LPW. Celem tej interwencji jest pobudzanie lokalnych społeczności na rzecz działań poprawiających gospodarkę wodną.

W obszarze B – na obszarach należących do gminy wiejskiej lub miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, gmina lub związek międzygminny mogą realizować przedsięwzięcia związane z budową, przebudową, odbudową lub rozbudową urządzeń melioracji wodnych oraz niewielkich urządzeń wodnych (w szczególności ograniczających odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania).

W obszarze C – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie ma możliwość aplikowania o zwrot kosztów poniesionych na rzecz prac inwentaryzacyjnych urządzeń melioracji wodnych. Celem działania jest opracowanie bazy danych urządzeń melioracji wodnych i gruntów zmeliorowanych dla 15 zarządów zlewni PGW Wody Polskie.

W ramach koordynacji współpracy między podmiotami realizującymi zadania w zakresie zwiększania retencji przedstawiciele Ministerstwa Infrastruktury uczestniczyli również w pracach powołanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zespołu doradczego do spraw opiniowania operacji typu „Zarządzanie zasobami wodnymi” realizowanych w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa” w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020. W ramach prac wypracowano m.in. listę zadań wskazanych do realizacji przez PGW Wody Polskie. W latach 2023-2024 PGW Wody Polskie prowadziło prace nad realizacją części z tych wskazanych zadań, mających na celu zabezpieczenie zasobów wód gruntowych na potrzeby rolnicze.

7.2. Współpraca transgraniczna w zakresie transportu produktów rolno-spożywczych

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Infrastruktury*

Ministerstwo Infrastruktury monitoruje rozwój infrastruktury kolejowej, w tym towarzyszącej jej infrastruktury śródlądowej i w portach morskich, likwidującej wąskie gardła ograniczające

sprawne przemieszczanie towarów w wymianie krajowej, jak i międzynarodowej. W ramach prowadzonych prac analizowane są m.in obroty ładunków w portach i przeładunki kontenerów w transporcie intermodalnym. Wskazać należy, że towary w kontenerach są zaliczane do grupy towarów nieidentyfikowalnych, a więc obejmują one towary, których nie można przypisać do żadnej z grup ładunków. Z związku z tym nie można określić poziomu obrotu produktami rolno-spożywczymi oraz realnej skali oddziaływania na rzecz zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.

7.3. Rozwój infrastruktury drogowej na obszarach wiejskich

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Infrastruktury*

Inwestycje na sieci dróg samorządowych

Z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg w 2023 r. na dofinansowanie budowy, przebudowy i remontu dróg powiatowych i gminnych przyznanych zostało 2,6 mld zł, co pozwoliło na realizację ponad 1,3 tys. zadań. Ponadto w 2023 r. realizowano zadania mające na celu wyłącznie poprawę bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu na drogach powiatowych i gminnych na które przeznaczono prawie ok. 0,85 mld zł ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg i zrealizowano ok. 700 zadań na drogach gminnych i ponad 600 zadań na drogach powiatowych.

W 2023 r. przyznano również środki w wysokości 1 mld zł z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg na zadania gminne i powiatowe polegające wyłącznie na remoncie dróg powiatowych i dróg gminnych, co pozwoliło na realizację ponad tysiąca zadań.

Na dofinansowanie zadań na drogach wojewódzkich dotyczących poprawy bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu, polegających w szczególności na budowie lub przebudowie: dróg dla pieszych, dróg dla pieszych i rowerów, dróg dla rowerów, przejść dla pieszych, przejazdów dla rowerów oraz peronów przystankowych wraz z dojazdami do tych peronów ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg przeznaczono 215 mln zł na dofinansowanie 15 zadań.

W 2024 r. na dofinansowanie budowy, przebudowy i remont dróg powiatowych i gminnych ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg przyznanych zostało 4,6 mld zł, co pozwoliło na realizację ok. 2,4 tys. zadań. Jednocześnie chcę podkreślić, że ww. działania realizowane przez MI są prowadzone zarówno na odcinkach miast jak i na odcinkach pozamiejskich, zarówno przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad, jeśli chodzi o drogi krajowe, jak i zarządców dróg samorządowych na terenie całej Polski. Nie mamy możliwości rozgraniczenia

tych działań na zadania szczególnie poprawiające dostępność transportową obszarów wiejskich. Warto jednak zaznaczyć, że wszystkie one wpisują się w poprawę dostępności transportowej oraz standardu dróg publicznych na terenie całego kraju, co przekłada się na realizację ww. działań wpisanych do SZRWRiR 2030.

W zakresie transportu kolejowego:

Ministerstwo Infrastruktury podejmuje działania na rzecz poprawy standardu i dostępności przewozów kolejowych, a także poprawy skomunikowania mniejszych ośrodków, w tym miejscowości zlokalizowanych na terenach wiejskich, dlatego wdrażane oraz realizowane są programy wieloletnie związane z realizacją inwestycji kolejowych.

W rozwój transportu publicznego mniejszych ośrodków wpisują się prowadzone obecnie programy wieloletnie związane z realizacją inwestycji kolejowych, umożliwiające podejmowanie działań również na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu komunikacyjnemu poszczególnych regionów Polski takich jak:

- Krajowy Program Kolejowy do 2030 roku (z perspektywą do roku 2032) (dalej: KPK), Program Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej - Kolej + do 2029 roku (dalej Program Kolej +), Rządowy program budowy lub modernizacji przystanków kolejowych na lata 2021–2025 (dalej Program Przystankowy);
- Program Kolej + oraz Program Przystankowy realizują projekty na poziomie regionalnym. Należy podkreślić, że oba ww. programy wieloletnie stanowią uzupełnienie inwestycji kolejowych realizowanych i przewidzianych do realizacji w ramach Krajowego Programu Kolejowego.

Poniższa tabela przedstawia wykonanie wskaźników rzeczowym KPK zrealizowanych w I. 2023-2024 r.:

Lp.	Wskaźnik	Jedn. miary	Wykonanie	
			2023	2024
1.	Tory, w tym:	km toru	1009,7	340,7
	tory główne zasadnicze	km toru	876,1	307,4
2.	Obiekty inżynieryjne, w tym:	szt.	539	137
	– mosty	szt.	84	34
	– wiadukty	szt.	119	50
	– przepusty	szt.	336	53
3.	Przejazdy	szt.	411	75
4.	Rozjazdy	szt.	1024	409
5.	Sieć trakcyjna	tkm	140,1	253,1
6.	Perony	szt.	184	75

Podstawowym celem Programu Kolej + jest uzyskanie/usprawnienie połączenia kolejowego miejscowości o populacji powyżej 10 tys. mieszkańców z miastami wojewódzkimi, co przyczyni się do eliminowania wykluczenia komunikacyjnego dzięki możliwości uzupełniania sieci kolejowej o nowe połączenia, które przede wszystkim zapewnią pasażerom dostęp do komunikacji międzywojewódzkiej. Efektem Programu będzie poprawa warunków życia mieszkańców, usprawnienie codziennych podróży oraz możliwość przedstawienia bardziej dostosowanej do potrzeb lokalnej społeczności oferty przewozowej. Dodatkowo nastąpi wzrost atrakcyjności mniejszych regionów kraju, a także promowanie ekologicznego środka transportu. Realizowane inwestycje przyczynią się do utworzenia spójnej sieci kolejowej, tym samym zapewniając wygodniejsze podróże koleją w aglomeracjach oraz między miastami i regionami, poprzez poprawę stanu infrastruktury, zwiększenie dostępu do kolei pasażerskiej, mobilność i komfort podróży.

Do końca 2023 r. PKP PLK S.A. ogłosiła postępowania przetargowe dla 31 z 35 projektów. 20 postępowań przetargowych na opracowanie dokumentacji projektowej o łącznej wartości

ok. 270 mln zł, 6 postępowań przetargowych na opracowanie dokumentacji projektowej i wykonanie robót budowlanych o łącznej wartości ok. 1 mld zł. Podpisała 19 umów z wykonawcami na opracowanie dokumentacji projektowej o łącznej wartości ok. 191 mln zł, 3 umowy z wykonawcami na opracowanie dokumentacji projektowej i wykonanie robót budowlanych o łącznej wartości 539 mln zł oraz ogłosiła 1 postępowanie przetargowe na pełnienie nadzoru inwestorskiego nad robotami budowlanymi o wartości ok. 3 mln zł.

Natomiast, do końca 2024 r. PKP PLK S.A. ogłosiła postępowania przetargowe dla 34 z 35 projektów. Dwa postępowania przetargowe na opracowanie dokumentacji projektowej o łącznej wartości ok. 43 mln zł, 1 postępowanie przetargowe na opracowanie dokumentacji projektowej i wykonanie robót budowlanych o łącznej wartości ok. 314 mln zł, 1 postępowanie przetargowe na pełnienie nadzoru inwestorskiego nad robotami budowlanymi o wartości ok. 5 mln zł. Podpisała 4 umowy z wykonawcami na opracowanie dokumentacji projektowej o łącznej wartości ok. 51 mln zł, 3 umowy z wykonawcami na opracowanie dokumentacji projektowej i wykonanie robót budowlanych o łącznej wartości ok. 659 mln zł, 2 umowy na pełnienie nadzoru inwestorskiego o łącznej wartości ok. 8 mln zł oraz 1 umowę na wykonanie rozpoznania warunków przyrodniczych i opracowanie inwentaryzacji o wartości ok. 0,5 mln zł.

Natomiast głównym celem Programu Przystankowego jest poprawa dostępności komunikacyjnej regionów oraz realizacja zadań z tym związanych, w szczególności przez zwiększenie fizycznej dostępności przystanków kolejowych w zakresie eliminowania barier dla osób o ograniczonej możliwości poruszania się, zwiększenie dostępności transportu kolejowego dla lokalnych społeczności przez uzupełnienie lokalnej i regionalnej punktowej infrastruktury pasażerskiej oraz realizację zadań związanych z dostępnością miejsc parkingowych dla podróżnych. Efektem realizacji Programu Przystankowego będzie eliminowanie wykluczenia komunikacyjnego, dostosowywanie przystanków kolejowych do ruchu dalekobieżnego (gdy dotyczy) oraz usprawnienie komunikacji kolejowej, jako formy transportu innej niż transport drogowy.

W 2023 roku zrealizowano 75 zadań w ramach Programu, w tym 28 zadań dotyczących budowy przystanków i 47 zadań dotyczących modernizacji istniejących przystanków.

W podziale na rodzaj obszaru wykonanie przedstawia się następująco:

- 15 zadań zrealizowano w gminach miejskich;
- 27 zadań w gminach wiejskich;
- 14 zadań na obszarze miast w gminie miejsko-wiejskiej;
- 19 zadań na obszarze wiejskim w gminie miejsko-wiejskiej.

W 2024 roku zrealizowano 63 zadania w ramach Programu, w tym 36 zadań dotyczących budowy przystanków i 27 zadań dotyczących modernizacji istniejących przystanków.

W podziale na rodzaj obszaru wykonanie przedstawia się następująco:

- 24 zadania zrealizowano w gminach miejskich;
- 11 zadań w gminach wiejskich;
- 8 zadań na obszarze miast w gminie miejsko-wiejskiej;
- 16 zadań na obszarze wiejskim w gminie miejsko wiejskiej;
- 4 zadania na obszarze miast na prawach powiatu.

Tego typu działania w sposób istotny wychodzą naprzeciw oczekiwaniom społeczności lokalnych i istotnie wpłyną na ożywienie tych obszarów pod względem komunikacyjnym jak i gospodarczym.

7.4. Rozwój infrastruktury sanitarnej na obszarach wiejskich

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Infrastruktury*

W latach 2023-2024 Ministerstwo Infrastruktury prowadziło prace legislacyjne dla projektu ustawy o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz innych ustaw, transponującym w zakresie swojej właściwości Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2184 z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, która wpływa również na obszary wiejskie, szczególnie w kontekście poprawy jakości wody pitnej i dostępu do niej. Prace te są kontynuowane.

7.5. Rozwój infrastruktury transportowej oraz uzupełnianie „białych plam”

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Infrastruktury*

Zainicjowane przez Ministra Infrastruktury zmiany prawne w kierunku przeciwdziałania wykluczeniu komunikacyjnemu objęły swoim zakresem m.in. ustawę z dnia 16 grudnia 2005 r. o Funduszu Kolejowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 21). W art. 3 ustawy o Funduszu Kolejowym dodany został ust. 9 o treści: „Środki Funduszu mogą być przeznaczone na finansowanie lub współfinansowanie przez województwa zadań w zakresie zakupu, modernizacji oraz napraw pojazdów kolejowych przeznaczonych do przewozów pasażerskich wykonywanych na podstawie umowy o świadczenie usług publicznych, o której mowa w art. 4 pkt 19 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym, pod warunkiem zapewnienia organizowania

przez te województwa, wojewódzkich przewozów pasażerskich w transporcie kolejowym, w szczególności zapewniających połączenia komunikacyjne między sąsiednimi województwami, uwzględnionych w planie zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego, o których mowa w art. 9 ust. 1a ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (...), opracowanym przez ministra właściwego do spraw transportu”.

W celu realizacji przepisu dodanego art. 3 ust. 9 ustawy z dnia 16 grudnia 2006 r. o Funduszu Kolejowym oraz dla zmotywowania marszałków, jako wojewódzkich organizatorów publicznego transportu zbiorowego, do wykonywania połączeń do stacji w województwie sąsiednim i do miejscowości, które nie były wcześniej objęte transportem kolejowym w danym województwie, wysokość przyznawanych środków z Funduszu Kolejowego dla poszczególnych województw na finansowanie lub współfinansowanie zakupu, modernizacji oraz naprawy pojazdów kolejowych przeznaczonych do przewozów pasażerskich wykonywanych na podstawie umowy o świadczenie usług publicznych uzależniona została przez ministra właściwego do spraw transportu od poziomu realizacji kryteriów przez poszczególne województwa. Do kryteriów tych zalicza się:

1. Kryterium „ogólne” – gwarantowana kwota wsparcia z Funduszu Kolejowego, 40% wsparcia;
2. Kryterium „połączenia stykowe” – 30% kwoty wsparcia pod warunkiem realizacji przez województwo przewozu do stacji w województwie sąsiednim, położonej nie dalej niż 30 km od granicy województwa. Dotyczy przede wszystkim połączeń stykowych (linii komunikacyjnych) określonych w Planie Transportowym ministra właściwego do spraw transportu dla danego województwa. Pod uwagę mogą być brane również inne połączenia stykowe wykraczające poza 30 km od granicy województwa i linie komunikacyjne, które nie zostały uwzględnione w ww. Planie;
3. Kryterium „wykluczenie komunikacyjne” - 30% kwoty wsparcia pod warunkiem uruchamiania przez organizatora publicznego transportu zbiorowego w rocznym rozkładzie jazdy pociągów nowego połączenia (przystanku) na terenie danego województwa, do miejscowości, która nie była wcześniej objęta transportem kolejowym w ramach poprzedniego rocznego rozkładu jazdy pociągów lub dodatkowych par pociągów (rozszerzenie oferty przewozowej).

Środki Funduszu Kolejowego dla województw są rozliczane od 2023 r. zgodnie z założeniami przyznawania środków Funduszu Kolejowego dla województwa, które zostały określone na podstawie powyższych kryteriów, w tym kryterium połączenia stykowe i kryterium

wykluczenie komunikacyjne. Analiza w zakresie spełnienia przedmiotowych kryteriów przez samorządy województw jest możliwa po przekazaniu przez województwa rocznego sprawozdania z wydatkowania środków przyznanych w planie finansowym Funduszu na dany rok w terminie do dnia 28 lutego roku następnego, tj. za rok 2023 w roku 2024 a za rok 2024 w roku 2025. Należy dodać, że nowe kryteria przyznawania wsparcia Funduszu Kolejowego, które obowiązują od 2023 r., zostały skonsultowane z marszałkami wszystkich województw, a resort rozważył zgłoszone uwagi.

Poza wyżej opisanymi działaniami legislacyjnymi w zakresie walki z wykluczeniem komunikacyjnym w transporcie kolejowym, podejmowane były przez ministra właściwego do spraw transportu, który podpisał z PKP Intercity SA umowę o świadczenie usług publicznych, działania w kierunku zwiększania liczby postojów handlowych, obsługiwanych przez PKP Intercity SA: w rozkładzie 2014/2015 to 326, podczas gdy w rozkładzie jazdy 2022/2023 były to już 463 postoje (wzrost o ponad 40%).

Na rozwój rynku wskazuje również wzrost częstotliwości kursowania pociągów. Porównując liczbę uruchamianych pociągów: w rocznym rozkładzie jazdy 2015/2016 liczba ta wyniosła około 133 tys., (średniodobowa liczba uruchamianych pociągów to 366) a w rozkładzie jazdy 2021/2022 liczba połączeń kształtowała się na poziomie ponad 143 tys. połączeń (średnio to 393 połączenia w dobie). Natomiast w rocznym rozkładzie jazdy 2022/2023 było to już ok. 145 tys. połączeń (średniodobowa liczba uruchamianych pociągów to 399).

Efektom prac Ministerstwa wraz z PKP Intercity SA jest uruchamianie pociągów dalekobieżnych również tam, gdzie nie funkcjonują połączenia regionalne lub ich oferta jest marginalna. Te postoje to m.in.: Hrubieszów Miasto (powiat hrubieszowski), Trakisзки (powiat sejneński), Piotrków Kujawski (powiat radziejowski), Babiak (powiat kolski), Wieruszów Miasto (powiat wieruszowski), Zduńska Wola Karsznice (powiat zduńskowski), Dorohusk (powiat chełmski), Biłgoraj (powiat biłgorajski), Terespol Biłgorajski (powiat biłgorajski), Werbkowice (powiat hrubieszowski), czy Zwierzyniec (powiat zamojski). Powyższe dane wskazują, że wiele powiatów wzbogaciło się o nowe postoje pociągów dalekobieżnych, część powiatów o więcej niż jeden.

Ministerstwo Infrastruktury podjęło także prace nad przygotowaniem propozycji programu priorytetowego w pasażerski tabor kolejowy finansowanego z Funduszu Modernizacyjnego. Propozycja projektu przekazana do Ministerstwa Klimatu i Środowiska Programu Priorytetowego Funduszu Modernizacyjnego zakłada wymianę elektrycznych i spalinowych zespołów trakcyjnych wyprodukowanych przed końcem 2006 roku poprzez ich wycofanie oraz zakup na ich miejsce nowych elektrycznych lub hybrydowych zespołów trakcyjnych. Ma

to na celu poprawę efektywności energetycznej, zmniejszenia emisji CO₂ oraz poprawę jakości powietrza.

Ministerstwo Infrastruktury podejmuje też działania, we współpracy z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej, w celu pozyskania dodatkowych środków w ramach Społecznego Funduszu Klimatycznego (SFK) na finansowanie kolejowego transportu pasażerskiego w regionach.

Nowe źródło wsparcia finansowego zostało ustanowione na mocy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 2023/955 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie ustanowienia Społecznego Funduszu Klimatycznego. Łączny budżet funduszu, którego okres kwalifikowalności przypada na lata 2026-2032, wynosi 65 mld EUR i będzie w całości pochodził ze sprzedaży praw do emisji w ramach systemu ETS₂.

Transformacja energetyczna (zmniejszenie zależności od paliw kopalnianych) w perspektywie krótkoterminowej spowoduje wzrost kosztów m. in. na poziomie użytkowników transportu, którzy wydają większą część swoich dochodów na transport prywatny. Użytkownicy ci znajdują się w trudnej sytuacji, ponieważ mają ograniczony dostęp lub jego brak do przystępnego cenowo transportu publicznego w celu dojazdu do pracy, szkoły, przychodni lekarskiej, itp. Dlatego też, w celu zmniejszenia tzw. ubóstwa transportowego, w ramach SFK wspierane mogą być inwestycje zachęcające do korzystania z transportu publicznego, który powinien być dostępny i przystępny cenowo.

Inwestycje te polegają m. in. na budowie lub przebudowie przystanków i stacji kolejowych na obszarach objętych ryzykiem wystąpienia ubóstwa transportowego. Dodatkowo przy stacjach lub przystankach kolejowych budowane będą parkingi. Dodatkowo, wsparciem SFK objęte będą inwestycje polegające na zakupie taboru kolejowego. Inwestycja ta stanowić będzie niejako kontynuację inwestycji E2.1.2 Pasażerski tabor kolejowy, realizowanej w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO).

Ponadto, resort infrastruktury proponuje, aby ze środków SFK wesprzeć samorządy w celu rozwoju oferty publicznego transportu zbiorowego. Celem jest wsparcie oferty transportu publicznego na obszarach objętych znacznym ryzykiem wystąpienia zjawiska ubóstwa transportowego, poprzez rozwój kolejowych przewozów pasażerskich w ramach umów o świadczenie usług publicznych zawieranych przez marszałków danych województw jako organizatorów publicznego transportu zbiorowego. Dostęp do nowoczesnego transportu kolejowego umożliwi mieszkańcom takich obszarów sprawne przemieszczanie się celem realizacji własnych potrzeb życiowych. Dodatkowo środek ten może zachęcić mieszkańców,

dotychczas niekorzystających z transportu publicznego, do skorzystania z oferty tego transportu.

Lepszy dostęp do transportu publicznego oraz ograniczenie emisji z transportu indywidualnego pozytywnie wpływają na realizację celów SFK, wskazanych w art. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/955.

Zadania w odniesieniu do transportu drogowego mogą być realizowane przez organizatorów publicznego transportu zbiorowego w oparciu o obowiązujące przepisy ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2025 r. poz. 285). W transporcie autobusowym organizatorami publicznego transportu zbiorowego są jednostki samorządu terytorialnego właściwe ze względu na obszar działania lub zasięg przewozów.

Ponadto działania w zakresie transportu drogowego mogą być wspierane przez funkcjonujący obecnie Fundusz rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej (FRPA).

Mając na uwadze, że minister właściwy do spraw transportu nie jest organizatorem publicznego transportu zbiorowego w transporcie autobusowym, MI nie dysponuje informacjami, które mogłyby zostać wykorzystane w raporcie z realizacji Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 w latach 2023-2024.

W 2023 r. dopłata z FRPA uzyskało 861 organizatorów publicznego transportu zbiorowego, a przewozy częściowo sfinansowane z FRPA były realizowane na 6 532 liniach komunikacyjnych. Natomiast w 2024 r. dopłatę z FRPA przekazano 947 organizatorom publicznego transportu zbiorowego, a przewozy były realizowane na 7 455 liniach komunikacyjnych.

7.6. Rozwój infrastruktury w porcie Gdańsk

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Infrastruktury*

W Porcie Gdańsk ma powstać terminal zbożowy, zarządzany przez Port Gdański Eksploatacja (PGE), który zwiększy zdolności przeładunkowe w tej grupie cargo, wzmocni bezpieczeństwo żywnościowe oraz przyczyni się do dalszej stabilizacji na krajowym rynku rolnym.

PGE z Grupy Kapitałowej Zarządu Morskiego Portu Gdańsk SA (ZMPG) zainwestuje w porcie Gdańsk w 9 dodatkowych magazynów zbożowych. Tym samym podniesie swoje zdolności magazynowe aż pięciokrotnie – do 152 tys. ton rocznie. Zdolność przeładunkowa spółki docelowo wzrośnie z 0,7 mln ton do 2,9 mln ton rocznie.

Projekt ten PGE będzie realizować wspólnie z ZMPG, co pozwoli na utrzymanie kontroli państwa nad rozwojem warunków i zdolności przeładunkowych oraz magazynowania zbóż.

7.7. Lokalizowanie inwestycji infrastrukturalnych na gleby najmniej produktywne

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Infrastruktury*

W zakresie wyboru lokalizacji inwestycji w gospodarce wodnej głównym kryterium jest przeprowadzana w każdym przypadku analiza kosztów i korzyści obejmująca między innymi: konieczne do osiągnięcia cele gospodarki wodnej, wpływ na lokalną ludność, gospodarkę i środowisko. W realizacji inwestycji w gospodarce wodnej priorytetem jest realizacja założonych celów inwestycji, tj. zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego czy zapewnienie dostępu do wody pitnej, a lokalizacja projektów na glebach najmniej produktywnych ma w tym kontekście mniejsze znaczenie.

Należy zaznaczyć, że część inwestycji o charakterze przeciwsuszowym oraz retencyjnym, realizowanych przez podległe Ministerstwu Infrastruktury PGW Wody Polskie, w znacznej mierze ma na celu wsparcie rolnictwa i ochronę tej części gospodarki przed negatywnymi skutkami zmian klimatu. Ponadto realizacja niektórych obiektów hydrotechnicznych, jak na przykład suche zbiorniki czy wały przeciwpowodziowe nie wyklucza dalszego prowadzenia działalności rolniczej w ich obrębie, w sposób dostosowany do nowych uwarunkowań.

7.8. Zapobieganie rozprzestrzeniania się ASF

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Infrastruktury*

W latach 2023-2024 zarówno koncesjonariusze, jak i GDDKiA w dalszym ciągu (od 2019 r.) wykonywali rozporządzenia wojewodów w zakresie przeciwdziałania ASF, które polegały na trwałym wygradzaniu przejść dla zwierząt oraz aplikowaniu repelentów w tych miejscach, gdzie nie było możliwości wygradzenia. Koszt działań ponoszony był przez GDDKiA, a w przypadku koncesjonariuszy pokrywany był w ramach rozliczeń strony publicznej z podmiotem prywatnym z Krajowego Funduszu Drogowego.

8. Sport i turystyka na terenach wiejskich

8.1. Program „Sport dla Wszystkich”

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Sportu i Turystyki*

W latach 2023-2024 zasadnicza część dotacji w omawianym zakresie przyznawana była ze środków budżetu państwa, w ramach konkursu programu „Sport dla Wszystkich”, gdzie dofinansowywano szeroki wachlarz projektów skierowanych bezpośrednio do zainteresowanych w ramach zadania pn. „Dotacje celowe w zakresie wspierania sportu w środowisku wiejskim”.

Zadania polegały na wspieraniu różnorodnych formy aktywizacji sportowej społeczności wiejskich, których celem było upowszechnianie sportu i kultury fizycznej oraz zdrowego i aktywnego stylu życia wśród mieszkańców rejonów wiejskich. Wszelkie działania w tym zakresie kierowane były do mieszkańców wsi, bez względu na wiek i sprawność fizyczną, obejmując aktywnością sportową możliwie najszersze kręgi tej społeczności.

Cele realizacji zadania:

- stymulowanie mieszkańców obszarów wiejskich do udziału w różnych formach sportowej aktywności;
- tworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu;
- podnoszenie poziomu aktywności fizycznej mieszkańców wsi i zapobieganie marginalizacji;
- tworzenie sieci lokalnych liderów - niwelowanie barier ograniczających możliwości udziału mieszkańców terenów wiejskich w aktywności fizycznej;
- edukacja patriotyczna poprzez sport.

Oferta proponowana mieszkańcom wsi w oparciu o dofinansowanie uzyskane w ramach ww. zadania jest bardzo często jedyną propozycją w zakresie aktywności fizycznej, z której mogą skorzystać. Obszary położone poza ośrodkami miejskimi czy większymi skupiskami ludności posiadają pewne ograniczenia zarówno w dostępie do infrastruktury sportowej jak i dostępności wykwalifikowanych kadr funkcjonujących w sporcie, przez co automatycznie uboższa staje się potencjalna oferta skierowana do mieszkańców terenów wiejskich. Sport stanowi również istotny element aktywizacji społeczności lokalnych obszarów wiejskich.

Imprezy sportowe i festyny rekreacyjne, przygotowywane nierzadko przy aktywnym udziale mieszkańców, są okazją do spotkań całych społeczności.

W latach 2023-2024 wsparcie zadań w ramach *Upowszechnianie sportu w środowisku wiejskim*, kształtowało się następująco:

- 1) w 2023 roku dofinansowano 91 projektów na łączną kwotę 17 448 500,00 zł; liczba uczestników 861 042 osób;
- 2) w 2024 roku dofinansowano 362 projekty na łączną kwotę 25 238 300,00 zł; liczba uczestników 841 151 osób.

8.2. Raport na temat podaży turystyki wiejskiej po pandemii COVID-19

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Sportu i Turystyki*

W 2023 roku na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki Polska Federacja Turystyki Wiejskiej Gospodarstwa Gościnne (PFTW GG) przeprowadziła badania i opracowała „Raport na temat podaży turystyki wiejskiej po pandemii COVID-19”, obejmujące m.in. takie zagadnienia jak:

- profil właścicieli obiektów noclegowych;
- uwarunkowania finansowe prowadzenia działalności turystycznej na wsi;
- działalność agroturystyczna oraz jej potencjał
- jakość usług w gospodarstwach agroturystycznych
- przynależność do organizacji branżowych
- formy promocji wykorzystywane w turystyce wiejskiej
- rekomendacje w sprawie dalszych działań.

Po przeprowadzonych przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej Gospodarstwa Gościnne badań, wyniki zawierają istotne informacje, dotyczące profilu właścicieli obiektów agroturystycznych.

Gospodarstwa agroturystyczne są w większości prowadzone przez kobiety lub oboje małżonków. Są to osoby o wykształceniu wyższym lub średnim. Ponad połowa tych osób jest w przedziale wieku 50-70 lat. Prowadzą oni działalność więcej niż 10 lat. Ponad 70% pojęło działalność turystyczną na bazie posiadanych obiektów. Większość tych osób uważa, że te

obiekty przejmą dzieci z powodu tradycji rodzinnej, chęci życia na wsi, możliwości rozwoju, wysokich dochodów lub pasji.

Z powyższych informacji wynika, że jednym z istotnych problemów, mających znaczenie dla dalszego rozwoju turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki jest zmiana pokoleniowa na wsi, niosąca za sobą zmiany w grupie usługodawców turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki.

Niezwykle istotną informacją do oceny funkcjonowania obiektów prowadzących działalność turystyczną na obszarach wiejskich są uwarunkowania finansowe, które obejmują formy opodatkowania, udział dochodów z prowadzenia działalności turystycznej w ogólnych dochodach gospodarstwa.

Każdy z rolników świadczących usługi hotelarskie w gospodarstwach agroturystycznych samodzielnie podejmuje decyzję o zasadach prowadzenia tej działalności. Część rolników zdecydowała, że będzie prowadzić zarejestrowaną działalność gospodarczą ze wszystkimi obciążeniami i konsekwencjami z tym związanymi. Są to płatnicy podatku dochodowego oraz składek na ubezpieczenie w ZUS.

Część rolników świadczących usługi hotelarskie w gospodarstwach agroturystycznych i spełniających określone przepisami warunki podjęła decyzję o ograniczeniu działalności do wymiaru 5 pokoi, gdyż chciała korzystać z ulg podatkowych i korzystniejszego finansowo ubezpieczenia w KRUS.

Przykładowe rekomendowane działania służące realizacji wizji turystyki wiejskiej oraz zaproponowane instytucje i organizacje do ich realizacji.

- Dostosowanie przepisów prawnych regulujących świadczenie usług hotelarskich na wsi do współczesnych wymogów rynku turystycznego, w tym dostosowanie przepisów i norm higienicznosanitarnych do specyfiki prowadzenia działalności agroturystycznej;
- Nowelizacja przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatkach i opłatach lokalnych;
- Przygotowanie i wdrożenie instrumentów zachęcających młode osoby do pozostania na wsi i kontynuowania działalności gospodarstwa agroturystycznego - uwzględnienie specyfiki tej działalności w Programie „Młody Rolnik”;
- Przygotowanie i wdrożenie regulacji dotyczących możliwości zakupu gospodarstwa agroturystycznego przez osoby zewnętrzne, gdy w gospodarstwie nie ma następców;

- Budowanie przewagi konkurencyjnej turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, m.in. poprzez wsparcie funkcjonowania systemu oceny Wiejskiej Bazy Noclegowej, dofinansowywanie szkoleń dla wizytatorów WBN;
- Wsparcie przygotowywania ofert wypoczynku na terenach wiejskich z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych segmentów rynku, w tym potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, tj. osób z niepełnosprawnościami, seniorów, młodzieży, zielonych szkół;
- Systemowe wsparcie stowarzyszeń agroturystycznych, w tym Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej Gospodarstwa Gościnne. Przygotowanie rozwiązań prawnych umożliwiających wsparcie funkcjonowania stowarzyszeń agroturystycznych z budżetu państwa - na wzór rozwiązań zastosowanych w ustawach o Kołach Gospodyń Wiejskich czy też o Ochotniczej Straży Pożarnej. Objęcie stowarzyszeń agroturystycznych regulacjami dotyczącymi finansowania ze środków Unii Europejskiej jak Lokalnych Grup Działania i ułatwienie procedur korzystania z różnych programów finansowych;
- Opracowanie Programu rozwoju i promocji turystyki wiejskiej w dostosowaniu do zmieniających się trendów (np. „silver tsunami”, turystyka doświadczeń, „slow travel”, turystyka społeczna);
- Wzmocnienie działań promocyjnych w zakresie turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, w Polsce i za granicą. Realizacja kampanii promujących wypoczynek na polskiej wsi, w tym jako sposobu integracji pokoleń.

8.3. Program rozwoju turystyki. Edycja 2024

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Sportu i Turystyki*

W 2024 r. Ministerstwo Sportu i Turystyki w ramach konkursu dotacyjnego „Program rozwoju turystyki. Edycja 2024” dofinansowało realizację następujących 5 zadań dotyczących rozwoju i promocji turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki na łączną kwotę 958.071,00 złotych:

- 1) Promocja oferty turystycznej – Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”, 210.000,00 złotych;
- 2) Wakacje na wsi-tak! Stowarzyszenie Dziewięścił, 115.000,00 złotych;
- 3) EnoTarnowskie dla smakoszy – prowadzenie szlaku kulinarnego, budowa oferty i jej promocja w 2024 roku, Tarnowska Organizacja Turystyczna, 299.000,00 złotych;

4) Bezpieczny wypoczynek na polskiej wsi, Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”, 133.000,00 złotych;

5) Smak i rękodzieło Sądecczyzny, Fundacja Sądecka, 199.821,00 złotych.

9. Adaptacja do zmian klimatu na terenach wiejskich

9.1. Fundusz Modernizacyjny

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Klimatu i Środowiska*

Od 2020 roku Polska jest Beneficjentem Funduszu Modernizacyjnego (FM), największym spośród 13 krajów, które otrzymują wsparcie z jego środków. Kwota środków przyznana Polsce jest obecnie szacowana na około 55 mld zł. Od momentu uruchomienia środków Polska uzyskała akceptację realizacji 24 programów priorytetowych na łączną kwotę blisko 45 mld zł. Wsparciem objętych jest wiele obszarów i sektorów, m.in: rozwój odnawialnych źródeł energii (pompy ciepła, przydomowe elektrownie wiatrowe, biogazownie), modernizacja sieci energetycznych, rozwój infrastruktury na potrzeby samochodów elektrycznych zarówno osobowych jak i ciężarowych, termomodernizacja i wymiana indywidualnych źródeł ciepła, wsparcie przemysłu w zakresie obniżenia energochłonności i podniesienia efektywności. W kontekście potrzeb rolników w ramach FM w 2022 r. uruchomiono Program priorytetowy Energia dla wsi (3 mld zł, operatorem programu FM jest NFOŚiGW). Program ten dedykowany jest rolnikom indywidualnym i spółdzielniom energetycznym. Celem programu jest wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie gmin wiejskich i wiejsko-miejskich.

Program dotyczy:

1) budowy instalacji odnawialnego źródła energii o mocy elektrycznej powyżej 10 kW nie większej niż 10 MW:

- instalacji fotowoltaicznych,
- instalacji wiatrowych,
- elektrowni wodnych,
- instalacji wytwarzania energii z biogazu rolniczego o mocy elektrycznej powyżej 10 kW nie większej niż 10 MW i cieplnej powyżej 150 kW i nie większej 30 MW;

2) magazynów energii, pod warunkiem zintegrowania go ze źródłem realizowanym w ramach inwestycji wskazanej w pkt.1.

W 2023 roku – zawarto umowy: 17 umów dotacyjnych na kwotę dotacji 90 681 754 zł i 13 umów pożyczkowych na kwotę 54 491 817 zł.

W 2024 r. – zawarto 33 umowy: 20 umów dotacyjnych na kwotę dotacji 104 172 984 zł i 13 umowy pożyczkowe na kwotę 49 368 358 zł.

W 2023 r. wypłacono 16 709 531 zł (zwrócono kwotę 688 428 zł w 2024 r.).

W 2024 r. wypłacono 130 440 089 zł (z uwzględnieniem zwrotów).

Program jest w trakcie realizacji i będzie prowadzony do wyczerpania środków.

9.2. OZE dla rolnictwa

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Klimatu i Środowiska*

MKiŚ na poziomie rządowym prowadzi rozmowy międzyresortowe (z MRiT i MRiRW), dotyczące umożliwienia rolnikom instalacji agro-PV bez utraty dopłat. Obecnie grunty z PV są traktowane jako wyłączone z produkcji rolnej, co skutkuje utratą wsparcia w ramach WPR. MKiŚ postuluje rozwój agro-fotowoltaiki jako narzędzia wzmacniającego niezależność energetyczną rolników i rozwój obszarów wiejskich, przy jednoczesnej ochronie ziemi ornej. Instalacje agro-PV powinny być łatwo demontowane i nie mogą służyć obejściu podatków.

W ramach nowelizacji ustawy o odnawialnych źródłach energii z dnia 17 września 2021 r. (Dz.U. 2021 r. poz. 1873) wprowadzono rozwiązania prawne, które ułatwiły udział instalacji biogazowych w aukcjach OZE poprzez złagodzenie wymagań tzw. „reguły 85%” poprzez stworzenie dodatkowych odstępstw od wymogu dostarczania w ramach systemu aukcyjnego minimum 85% produkcji energii elektrycznej zaoferowanej w aukcji. Wprowadzona zmiana stanowi zachętę i ułatwienie udziału wytwórców biogazu w aukcjach, co pozwoli na szybsze rozpoczęcie planowanych inwestycji w postaci budowy źródeł wytwórczych biogazu.

Wraz z MRiT wypracowano rewolucyjną reformę systemu planowania przestrzennego wprowadzoną poprzez zmianę ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uchwaloną w dniu 7 lipca 2023 r. W ramach tego procesu uproszczono m.in. procedury dotyczące lokalizacji nowych inwestycji w odnawialne źródła energii.

W ramach ustawy z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii i niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1762) wprowadzono wsparcie strictly operacyjne

(bez uwzględnienia w cenie referencyjnej zamortyzowanych nakładów inwestycyjnych) dla instalacji OZE, które mają wysokie koszty eksploatacji, mimo zakończenia pierwotnego okresu wsparcia (tj. biomasa, biogaz lub hydroenergetyka), a także wsparcie dla instalacji zmodernizowanych. W przypadku wsparcia operacyjnego dla instalacji o mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 1 MW, wykorzystujących różne rodzaje biogazu, hydroenergię czy też biomasę zaprojektowano system dopłat do ceny rynkowej (FIP). Wsparcie w tym systemie jest przewidziane na maksymalnie 10 lat od daty pierwszego dnia sprzedaży energii elektrycznej, ale nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2034 r. Z kolei dla instalacji o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej większej niż 1 MW przewidziano możliwość przystąpienia do aukcji na wsparcie operacyjne. Wygrana aukcja zapewni zwycięzcy wsparcie przez rok, po czym będzie on uprawniony do udziału w kolejnej. Maksymalny okres wsparcia również potrwa nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2034 r.

W ramach ustawy z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii i niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1762) wprowadzono także definicję biometanu oraz zmieniono w zakresie pojęcia - paliwo gazowe. Określono zasady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania biogazu lub biometanu z biogazu (utworzenie „rejestrów wytwórców biogazu” prowadzonego przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki), jak również zasady i warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania biometanu z biogazu rolniczego. Ustawa poszerzyła obszar działalności spółdzielni energetycznych o możliwość wytwarzania biometanu oraz wprowadziła gwarancję pochodzenia dla biometanu wraz z rozszerzeniem zakresu przedmiotowego rejestru gwarancji pochodzenia o dane dotyczące gwarancji pochodzenia biometanu. Ustanowiono system wsparcia w postaci dopłaty do ceny rynkowej (FIP, Feed-in Premium) dla biometanu o mocy do 1 MW. Na potrzeby funkcjonowania systemu wsparcia wydano Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 listopada 2023 r. w sprawie ceny referencyjnej biometanu (Dz.U. 2023 poz. 2477).

Wydano także rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie wymagań dotyczących pomiarów, rejestracji i sposobu obliczania ilości biogazu, biogazu rolniczego i biometanu, wytworzonych w instalacjach odnawialnego źródła energii z odnawialnych źródeł energii i transportowanych środkami transportu innymi niż sieci gazowe (Dz.U. 2024 poz. 974). Rozporządzenie przede wszystkim umożliwi wydawanie gwarancji pochodzenia dla biometanu, który nie jest zatłaczany do sieci gazowej.

Powyższe działania ustanowiły podstawowe ramy prawne dla rozwoju rynku biometanu w Polsce. Procedowane są kolejne zmiany legislacyjne, które mają ułatwić wytwarzanie biogazu i biometanu.

Ustawą z dnia 27 października 2022 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw wprowadzono zmiany w ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (Dz. U. z 2022 r. poz. 403), dodając art. 35b dotyczący zmian w zakresie realizacji Narodowego Celu Wskaźnikowego (NCW) na 2023 r. Krajowi producenci ciekłych paliw transportowych oraz importerzy tych paliw obowiązani są na podstawie przepisów ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych do realizacji NCW polegającego na zapewnieniu minimalnego udziału biokomponentów i innych paliw odnawialnych w paliwach (benzyna silnikowa, olej napędowy) i biopaliwach stosowanych w transporcie. Za pomocą art. 35b wprowadzono następujące zmiany w zakresie realizacji NCW na 2023 r.: określono minimalny poziom realizacji NCW uprawniającego do skorzystania z mechanizmu opłaty zastępczej na poziomie 60%, ustanowiono limit wykorzystania biokomponentów wytworzonych z surowców określonych w załączniku nr 1 do ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych na poziomie 0,5%, ustanowiono limit wykorzystania biowęglowodorów ciekłych w realizacji NCW na poziomie 0,9%.

Na podstawie nowelizacji ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych dokonanej ustawą z 13 lipca 2023 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, a także ich funkcjonowaniu, MRiRW wprowadziło zmiany w zakresie realizacji NCW, tj. określono minimalny poziom realizacji NCW na poziomie 85%, doprecyzowano obowiązek blendingu biokomponentami wytwarzanymi z surowców rolnych, a także wprowadzono od 1 stycznia 2024 r. do powszechnego użytku benzynę silnikową E10 (o podwyższonym udziale biokomponentów). Nowelizacją ustawy określono m.in. nowy poziom obligatoryjnego blendingu dla benzyn silnikowych o kodzie CN 2710 12 45 (benzyna 95 oktanowa), ustalając, iż mają one zawierać min. 5,3% (w przeliczeniu energetycznym), jednocześnie uszczegóławiając, że 4,59% powinno zostać zrealizowane bioetanolem. Obligatoryjny blending jest obowiązkiem nałożonym na podmioty zobowiązane do realizacji NCW w transporcie. Realizacja obowiązkowego blendingu nastąpiła poprzez zwiększenie zawartości bioetanolu w dostępnej obecnie na stacjach benzynie 95 oktanowej z 5 do 10% objętościowo, w wyniku czego pojawiła się na rynku tzw. benzyna silnikowa E10. MKiŚ we współpracy z sektorem paliwowym wypracowało przyjęty model wprowadzenia na rynek benzyny silnikowej E10, tj. zastąpienia dostępnej na stacjach paliw benzyny silnikowej E5

o liczbie oktanowej 95 benzyną silnikową E10 o takiej samej liczbie oktanowej. Ponadto, z uwagi na okoliczność, iż nie wszystkie samochody mogą tankować benzynę silnikową E10, MKiŚ przygotowywało kampanię informacyjną, której celem było dotarcie z informacją o nowym paliwie do jak najszerszego grona użytkowników pojazdów. Kampania ruszyła 29 listopada 2023 r. W ramach kampanii m.in. uruchomiono wyszukiwarkę internetową dotyczącą kompatybilności samochodów osobowych z benzyną silnikową E10, zamieszczono komunikat informacyjny na stronie głównej MKiŚ, utworzono podstronę na stronie MKiŚ poświęconą E10, opublikowano artykuł sponsorowany nt. E10 oraz zamieszczano w mediach społecznościowych informacje na temat E10.

Wprowadzenie powyższych przepisów spowodowało zwiększenie zapotrzebowania na krajowy surowiec. W 2023 r. wytworzono:

- a) 339,39 tys. ton bioetanolu, do produkcji którego wykorzystano głównie kukurydzę (59% ogółu wykorzystanych surowców), zawiesinę skrobi odpadowej o kodzie odpadu 02 03 80 (30%), pozostałości produkcyjne skrobi z przetwórstwa pszenicy (5%), odpady oraz melasę buraczaną (3%), destylaty z kukurydzy, melasy buraczanej, odpadów i pozostałości (2%) oraz porektyfikaty (1%);
- b) 971,17 tys. ton estrów metylowych, do produkcji których wykorzystano głównie oleje roślinne (90% ogółu wykorzystanych surowców), zużyte oleje kuchenne i posmażalnicze (9%), oraz kwasy tłuszczowe, tłuszcze zwierzęce i oleje syntezowane (1%);
- c) 5,33 tys. ton biowęglowodorów ciekłych, do produkcji których wykorzystano olej roślinny (58% ogółu wykorzystanych surowców) oraz alkohole i destylaty odpadowe (42%).

Natomiast w 2024 r. wytworzono:

- a) 427,950 tys. ton bioetanolu (wzrost o 26% w odniesieniu do 2023 r.), do produkcji którego wykorzystano kukurydzę (54% ogółu wykorzystanych surowców, ok. 100% pochodziło z Polski), zawiesinę skrobi odpadowej o kodzie odpadu 02 03 80 (37%), pozostałości produkcyjne skrobi z przetwórstwa pszenicy (4%), odpady i melasę buraczaną (2%), destylaty z kukurydzy, melasy buraczanej, odpadów i pozostałości (2%), porektyfikaty (1%);
- b) 1012,300 tys. ton estrów metylowych (wzrost o 4% w odniesieniu do 2023 r.), do produkcji których wykorzystano oleje roślinne (89% ogółu surowców wykorzystanych do

produkcji estrów metylowych), zużyte oleje kuchenne i posmażalnicze (7%), glicerynę surową, oleje syntezowane, kwasy tłuszczowe i tłuszcze zwierzęce (4%);

c) 9,448 tys. ton biowęglowodorów ciekłych, do produkcji których wykorzystano alkohole i destylaty odpadowe (45% ogółu wykorzystanych surowców), zużyty olej kuchenny (34%), olej roślinny (21%).

Warto wskazać, iż powyższe działania legislacyjne miały istotny wpływ na wzrost zapotrzebowania na krajowy surowiec stosowany do produkcji bioetanolu, estrów metylowych i biowęglowodorów ciekłych, co spowodowało pozytywny wpływ na polskich rolników i producentów bioetanolu.

Dodatkowo MKiŚ oraz NFOŚiGW w ramach obszaru 1.4.1. prowadzą następujące programy:

1. [KPO] G1.1.2 Instalacje odnawialnych źródeł energii realizowane przez społeczności energetyczne, w tym inwestycje o zwiększonej skali (MKiŚ) – Program wspiera rozwój społeczności energetycznych, w tym spółdzielni rolniczych i lokalnych grup działania, które mogą inwestować w OZE na potrzeby produkcji rolnej i przetwórstwa. Działania te są zgodne z ideą decentralizacji energetyki i zwiększenia samowystarczalności energetycznej obszarów wiejskich. Alokacja: € 188 521 137,00.
2. [FEnIKS 2021–2027] FENX.02.02 Rozwój OZE – Program obejmuje wsparcie dla instalacji OZE w różnych sektorach, w tym rolnictwie i rybactwie. Możliwe są inwestycje w fotowoltaikę w gospodarstwach domowych, a także biogazownie rolnicze i biometanownie, co bezpośrednio wspiera transformację energetyczną w gospodarstwach rolnych. Alokacja: € 908 000 000,00.
3. [Środki własne NFOŚiGW] Wsparcie dla przemysłu energochłonnego – Celem programu jest zmniejszenie emisyjności energochłonnych branż polskiego przemysłu. Alokacja: € 930 232 558,14.

Programy dotyczące przemysłu energochłonnego oraz biometanu mogą mieć znaczenie dla dużych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, jednak ich zastosowanie w typowych gospodarstwach rolnych jest ograniczone.

4. [FM] Energia dla wsi – Dedykowany program dla rolników i spółdzielni rolniczych, wspierający inwestycje w mikroinstalacje OZE. Jego celem jest zwiększenie udziału energii odnawialnej w produkcji rolnej i przetwórstwie, co wpisuje się bezpośrednio w założenia obszaru 1.4.1. Alokacja: € 697 674 418,60.

5. Regionalne Programy Operacyjne – OZE – W ramach RPO województwa realizują projekty wspierające lokalne inwestycje w OZE, często z komponentem rolniczym. Umożliwiają dostosowanie wsparcia do specyfiki regionalnej produkcji rolnej i rybackiej. Alokacja: € 354 411 974,65.

9.3. Działania na rzecz poprawy jakości powietrza

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Klimatu i Środowiska*

Działania na rzecz pilnej poprawy jakości powietrza w Polsce prowadzone są na wszystkich poziomach zarządzania jakością powietrza, poczynając od krajowego, po wojewódzki i skończywszy na poziomie powiatowym i gminnym. Są to działania o charakterze legislacyjno-techniczno- administracyjno- finansowo- edukacyjno- informacyjnym, różnej intensywności i różnym czasie trwania, zwłaszcza krótko i średnioterminowe, ale także długoterminowe. Większość prowadzonych działań do realizacji na poziomie krajowym wynika z dokumentu strategicznego MKiŚ pn. „Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)”. Na poziomie wojewódzkim podstawowym dokumentem określającym politykę poprawy jakości powietrza są programy ochrony powietrza (POP), przygotowywane przez zarząd województwa, a następnie przyjmowane w drodze aktu prawa miejscowego tj. uchwały sejmiku województwa (na podstawie art. 91 ustawy - Prawo ochrony środowiska). POP mają bezpośrednio na celu poprawę jakości powietrza, poprzez określenie działań naprawczych do realizacji na obszarach, w których stwierdzone zostały przekroczenia norm jakości powietrza (poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych). Oprócz uchwały w sprawie POP większość województw tj. 14 z 16 przyjęły dodatkowo na podstawie art. 96 ustawy - Prawo ochrony środowiska tzw. uchwały antysmogowe, będące aktami prawa miejscowego i obejmujące obszar województwa lub jego część.

Uchwały antysmogowe stanowią unikatowe, dodatkowe narzędzie obowiązujące wyłącznie w prawodawstwie polskim, nakładające ograniczenia lub zakazy dotyczące m.in. rodzaju lub jakości paliw przeznaczonych do spalania na potrzeby grzewcze w sektorze bytowo komunalnym oraz instalacji grzewczych, mające na celu wyeliminowanie przestarzałych i szkodliwych źródeł emisji. To w tych uchwałach przyjęte są ograniczenia dotyczące jakości użytkowanych paliw i wymagań dla urządzeń grzewczych na terenie poszczególnych województw, w celu zapobiegania negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi i na środowisko.

Dla obszaru 2.4.6. realizowano programy:

1. [KPO] B1.1.2 Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych – Program wspiera likwidację niskiej emisji poprzez wymianę nieefektywnych źródeł ciepła na ekologiczne oraz termomodernizację budynków jednorodzinnych, w tym na obszarach wiejskich. Program jest komplementarny z „Czystym Powietrzem” i stanowi kluczowy element walki z emisją pyłów i zanieczyszczeń. Alokacja: € 3 100 308 741,00
2. [FEnIKS] Działanie FENX.01.01 Efektywność energetyczna – budynki mieszkalne wielorodzinne – Program wspiera termomodernizację i wymianę źródeł ciepła w budynkach wielorodzinnych, co przyczynia się do poprawy jakości powietrza, także na obszarach wiejskich i w małych miejscowościach. Może być realizowany przez wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe. Wspiera cele klimatyczne i zdrowotne. Alokacja: € 110 000 000,00
3. [FEnIKS] Działanie FENX.01.01 Efektywność energetyczna – PP Czyste Powietrze – Program „Czyste Powietrze” wspiera wymianę źródeł ciepła i termomodernizację w budynkach jednorodzinnych. Jest jednym z najważniejszych narzędzi walki z niską emisją na obszarach wiejskich. Alokacja: € 1 847 000 000,00
4. [FM] NFOŚiGW Moje Ciepło – Program wspiera zakup pomp ciepła dla nowych budynków jednorodzinnych, co ogranicza emisję zanieczyszczeń i wspiera transformację energetyczną na obszarach wiejskich. Skierowany do osób fizycznych, w tym mieszkańców obszarów wiejskich. Uzupełnia działania „Czystego Powietrza”. Alokacja: € 139 534 883,72
5. [FM] NFOŚiGW - Renowacja z gwarancją oszczędności EPC Plus – Model EPC Plus umożliwia realizację projektów efektywności energetycznej z gwarancją oszczędności, co jest szczególnie istotne dla JST i instytucji publicznych na obszarach wiejskich. Może być stosowany w budynkach użyteczności publicznej, np. szkołach, ośrodkach zdrowia, urzędach gminnych. Alokacja: € 26 162 790,70
6. Regionalne Programy Operacyjne – Efektywność energetyczna w budynkach mieszkalnych – RPO umożliwiają realizację na poziomie województw projektów dostosowanych do lokalnych potrzeb, w tym na obszarach wiejskich. Wspierają likwidację niskiej emisji i poprawę jakości powietrza. Warto uwzględnić różnice regionalne w dostępności środków i priorytetach. Alokacja: € 646 903 729,00
7. Regionalne Programy Operacyjne – Transport niskoemisyjny i zeroemisyjny – Programy wspierają rozwój infrastruktury i zakup pojazdów niskoemisyjnych i zeroemisyjnych, co przyczynia się do poprawy jakości powietrza na obszarach wiejskich. Mogą być realizowane

przez samorządy, lokalne przedsiębiorstwa i organizacje społeczne. Wspierają zrównoważoną mobilność i redukcję emisji z transportu. Alokacja: € 2 115 518 872,00.

9.4. Doradztwo energetyczne

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Klimatu i Środowiska*

Projekt Doradztwa Energetycznego – edycja 1 (2016–2023) – Pierwsza edycja projektu została uruchomiona w 2016 r. i była finansowana ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ). Jej celem było stworzenie ogólnopolskiej sieci doradców energetycznych, którzy wspierali:

- samorządy w przygotowaniu i wdrażaniu strategii niskoemisyjnych,
- mieszkańców w inwestycjach proekologicznych,
- przedsiębiorców w działaniach na rzecz efektywności energetycznej i OZE.

Projekt odegrał istotną rolę w budowaniu lokalnych kompetencji w zakresie planowania energetycznego, wdrażania polityk klimatycznych oraz pozyskiwania funduszy europejskich. W ramach projektu zrealizowano tysiące konsultacji, szkoleń i kampanii edukacyjnych.

Projekt Doradztwa Energetycznego 2.0 (2023–2029) – Kontynuacja projektu została uruchomiona w 2023 r. i jest finansowana ze środków programu FEnIKS 2021–2027, z działania 1.1 Efektywność energetyczna. Projekt oferuje bezpłatne doradztwo w zakresie:

- strategii nisko- i zeroemisyjnych,
- efektywności energetycznej,
- odnawialnych źródeł energii (OZE),
- adaptacji do zmian klimatu,
- gospodarki o obiegu zamkniętym.

W ramach projektu funkcjonuje sieć doradców klimatyczno-energetycznych w każdym województwie. W latach 2023–2024 projekt objął m.in.:

- ponad 137 tys. konsultacji,
- wsparcie dla 2 500 inwestycji,
- realizację 384 działań edukacyjno-szkoleniowych,

- organizację 192 konferencji tematycznych.

Doradcy wspierają lokalne samorządy w opracowywaniu i wdrażaniu strategii niskoemisyjnych, w tym Planów Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN), Planów Działań na rzecz Zrównoważonej Energii i Klimatu (SECAP) oraz lokalnych planów transformacji energetycznej.

10. Współpraca w zakresie eksportu produktów rolno-spożywczych

10.1 Działania na rzecz sektora rolno-spożywczego w zakresie współpracy z krajami trzecimi oraz dyplomacji ekonomicznej

Podmiot realizujący zadanie: *Ministerstwo Spraw Zagranicznych*

Polskie placówki zagraniczne współpracują w tym zakresie (wspieranie eksportu rolno-spożywczego) z KOWR. Zasady tej współpracy uregulowano w Porozumieniu z dn. 5.05.2023 r. między MSZ i KOWR dot. współpracy w obszarze wspierania rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą oraz zagranicznej promocji polskich produktów rolnych i żywnościowych.